

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

СРПСКИ НАРОД

НЕДЕЉНИ ЛИСТ
Бр. 4 Год. IV
Београд, 22 Јануара 1944
ПРИМЕРАК 4.— ДИНАРА

ОД „ОБЗОРА“ ДО БРОЗА

Написао: МИЛУТИН Ђ. НЕДИЋ, министар у пензији

Под насловом „Послератне прилике у Хрватској и однос сељачке странке према грађанству“ појавио се августа 1940 у загребачкој „Новој Европи“ један врло карактеристичан и врло значајан чланак. То је био последњи, управо посмртни чланак Др Миливоја Дежмана, дугогодишњег уредника загребачког „Обзора“.

„Нова Европа“ нарочито је истакла постанак и значај овога чланка. Уредник га је попустио посебним приказом под насловом „Последњи Обзора“, посвећеним чланку и његовом писцу, поводом Дежманове смрти 24 јуна 1940.

Износићи историјат Дежмановог чланка који обухвата нешто преко десетак страница, уредник „Нове Европе“ каже у своме напису да је пок. Дежман дуже време радио на овоме чланку, да га је непрестано дотеривао и прерађивао. „Радило се, вели, о предмету који му се чини нарочито важан, те му је било стало да га што боље и на миру обради.“ И осећајући да му се ближи задњи час, Дежман је успео да чланак заврши ноћу јуна 8. у последњим сатима док је за рад још био способан: 9 јуна већ му је сасвим позлило те је претег у Загреб, где је после 15 дана умро.

„Госпођи Дежман, вели уредник „Нове Европе“, био је тај чланак пречи и важнији од свих њезиних брига након смрти драгог јој самртника, важнији како сама каже — „од цијеле Европе и свијета“ и она га је одмах преписала и послала за „Нову Европу“ којој је био намењен.“

Чланак је у ствари политички тестамент „Последњег Обзора“, како уредник „Нове Европе“ назива др Дежмана. У последњим тренуцима свога дугог и плодног политичког и публицистичког живота, Миливој Дежман, тај снажни дух, један од најутуцајнијих у хрватском јавном животу првих деценија XX века, осећао је потребу да каже своју последњу реч, која ће остати као аманет и путоказ и данашњим и будућим хрватским нараштајима иза њега. Али ту кроз њега не говори само некадашња Независна народна странка, не говоре само „Обзораша“. Као и увек, и та странка и „Обзораша“ и Дежман само су изражај и претеча хрватског грађанства, носилац и тумач хрватских традиција из прошлости и стремљења у будућности.

Др Дежман трасира дакле основне линије хрватске унутрашње политике у оквиру федеративне Југославије: слога Хрвата између себе и борба за стварање што веће и што самосталније Хрватске, а у исто време разбијање српског народа на што већи број и што самосталнијих федеративних држава.

Он проповеда политику и страначку организацију хрватског грађанства и његово повезивање са сељаштвом и радништвом. Тражи да свемоћна хрватска сељачка странка буде према хрватском грађанству толерантна и да га прими за свога сарадника уместо што се против њега бори. Дежман истиче да је „споруазум унутар самих хрватских

редова данас више него икад потребан, јер је јасно да хрватско питање није решено, али је оно постигнутим споразумом (Мачек—Цветковић, 26-VIII-1939) на путу решења, и то на исправном путу, будући да је прва етапа у ствари постигнута и успеси су реални.“

Изражујући рад у томе правцу др. Дежман сматра међутим да су ти успеси могли бити још знатно већи. Он налази да је ситуација у августу 1939 — благодарећи опасности од рата која се у то време све непосредније надносила над Европу — била тако повољна, да се могло (активном политиком од стране Хрвата) остварити оно федеративно уређење Југославије, какво је било пројектовано нацртом устава из марта 1937, нарочито ако би био прихваћен пројект хрватске групе интелектуалаца, да осим Словеније, Хрватске и Србије постоје још две федеративне државе: Босна са Херцеговином и Војводином, јер на ову последњу српски интелектуалци у своје време нису били пристали.

Дежман наравно има при том у виду границе Бановине Хрватске од августа 1939, али он сматра да је требало боље искористити тадашњу повољну ситуацију па тражити компензације због „пограничних коректура“, као што су „уступање Боке и Источног Сријема“ — наравно у ступање које он сматра да су Хрвати учинили не Србији већ другим федеративним државама Југославије. На име тих компензација Дежман налази да је Хрватској бановини требало придати Барању итд. „Турску Хрватску (т.ј. Врбаску бановину). Осим тога, да је Босни требало „придодати бивши Санџак, који је и онако био политички саставни део Босне, а нипошто Црне Горе“.

То је дакле Дежманова критика Мачекове споразумашке политике и резултата које је он постигао августа 1939. „Тај психолошки моменат препуштен је, но мислимо да се враћа“ вели Дежман. Пропуштено је дакле да се изврши притисак на Србе с обзиром на опасност престојег светског рата августа 1939, али се појављује нова повољна прилика за много јачи притисак. То је ситуација која се стварала поразом Француске, Енглеске, Белгије и Холандије маја и јуна 1940 године када је чланак писан и прерађиван, и опасношћу приближавања рата Југоистоку Европе и Балкана, што је доиста и наступило избијањем италијанско-грчког рата октобра 1940 године.

Ту нову ситуацију требало је дакле најпотпуније искористити. И тада не само изборити све што каже Дежман да је пропуштено августа 1939 већ наметнути Србија као посебне федеративне државе још и Црну гору и Македонију!

Цело Дежманово излагање прето је при том тоном ис-

крене оданости југословенској заједници, пријатељским осећањима за српски народ и бригом за његову будућност! Уопште, у чланку се доиста огледа сјајан политички новинарски таленат и израженост др Миливоја Дежмана. Ретко да су када тако мајсторски проповедане непријатељскије замисли противу српскога народа као ових десетак страница.

Ту Југославију какву је проповедао др Дежман чинило би седам федеративних држава: Србија, Хрватска, Словенија, Босна и Херцеговина, Војводина, Црна Гора и Македонија. Њихове компетенције имале би бити истоветне као и бановине хрватске, дакле нека врста државе у држави.

Федеративну државу Хрватску сачињавале би дакле следеће области: бановина Хрватска с границама од августа 1939, т.ј. Хрватска са Славонијом и западном половином Срема закључно са срезовима Илок и Шид; затим Међумурје и цела Далмација с острвима, без среза Котор; а најзад знатан део Босне и Хер-

цеговине — тринаест срезова са око 700.000 становника.*) Та бановина хрватска била би још повећана Барањом и целом Врбаском бановином, т.ј. са још 1.132.046 становника, од којих Хрвата 130.831, Срба 671.038, муслимана 267.328 и осталих 62.849. Таква Хрватска, као федеративна држава Југославије, по замисли др. Дежмана и оних у чије је име говорио, имала би укупно 5.478.559 становника, од којих: Хрвата 3.170.131, Срба 1.561.893, Словенаца 35.390, муслимана 437.345 и осталих словенских и несловенских народности 266.800.

*) Сви бројеви подаци о становништву узети су поглавито из одличне геополитичке и етнографске студије о Југославији од Др. Мих. С. Радовановића, отштампане једним делом у Српском књижевном гласнику од 1940 године, у свескама од јануара до маја. Ти се подаци заснивају на званичном попису од 1931 године, са прорачунатим прираштајем до новембра 1939 године.

Од укупног броја од 3.493.000 Хрвата у Југославији, ако се ослонимо на хрватски извор (по др. Звонимиру Дугачком „Хрват ревија“ за октобар 1939), у бановини Хрватској било би их сасређено 3.170.131 а у целој области Југославији остало би их свега 305.869.

На супрот томе, од преко 7 и по милиона**) Срба, колико их је било новембра 1939 у Јутивној држави Југославије (прет кумановска Србија повећана срезовима Цариград и Босилград) било би Срба само 3.738.000 дакле ни половина! Осталих 3.762.000 Срба, по плану др. Дежмана, било би распарчано на даљих пет федеративних држава Југославије (изузета Словенија) од чега само у Бановини хрватској 1.562.000!

Данас, по упутствима црвенога диктатора из Москве, рад и борбу за болшевизирање земаља бивше Југославије воде два Хрвата, Јосип Броз из Кланца, звани „Тито“, Иван Рибар, кога је некада Светозар Прибићевић протурдио као своју креатуру за претседника југословенске народне скупштине. Уз њих су, као главне водеће личности, опет истакнути Хрвати: Антун Августинчић, Јосип Смодлака и Божидар Маговец; Словенац Јосип Раух, муслиманин Сулејман Филиповић, бивши усташки пуковник и познати српски крволок, и јеврејин Моша Пијаде. Србе претставља међу њима некаква пијандура распоп Зечевић, дегенерик Рада Прибићевић и комсалонско недоношче Владислав Рибникар.

Из ове шарене гомиле, коју по броју, значају и утицају чине у ствари Хрвати, образована је на хрватској територији „југословенска“ комунистичка влада. Шефови „великих западних“ демократија“ на конференцији у Тихерану приклонили су се пред вољом црвеног диктатора. А службене установе Велике Британије, по злу познати „Радио Лондон“ и агенција „Рајтер“ постали су чак нека врста гласила те комунистичке владе.

Какав је став српске владе Народнег спаса према овоме предузећу Броз—Рибар довољно је познато да би га требало овде понављати. Међутим и југословенска влада у Каиру дигла је одмах енергично и огорчено свој глас против ове инфамије. Она је акцију Броз—Рибар прогласила „покретом терористичког насиља“ а чланове њихове владе назвала је „белосветским хоштаплерима“. Она је нагласила да је овај покрет у Југославији „дело иностране (совјетске) пропаганде“. А своје англосаксонске савезнике каирска влада оптужује да су добрим делом допринели да та пропаганда успе, јер су краљевску владу лишили сваке могућности да са народом ступи у додир.

**) Почетком новембра 1939 године у Југославији је било 8.013.680 становника православне вере.

(Наставак на 2-гој страни)

СВЕТОСАВСКИ НАЦИОНАЛИЗАМ

Православље само собом значи подвижништво; а подвиж, као такав, састоји се у томе да човек живи и дела по истинама у које верује. Зато је православна црква давала пре свеце и мученике, неголи догматичаре и проповеднике. Живо, делотворно Хришћанство је његов циљ, лишено фарисејског лицемерја.

Отуда се снага православља одувек састојала више у духу неголи у организацији. Богоугодан живот постаје сврха, јер се само тиме може заслужити да се милост Светога Духа — који по православлу извире само из Опа — излије на човека, који је синоним грешника. Без те милости, човек је осуђен на лутање, страдање и патњу.

Само смирењем ставом пред Оцем и покорношћу Његовим законима може човек да се спасе своје грешности, док свака надменост и човечанско самопоуздање воде право у обест и грех. Насупрот прометејској побуни против богова православље учи смерности и смирености.

Отуда Св. Сава, осећајући све опасности које прете српском народу од другојачијег

животног става, оснива, уз тешке борбе и напоре, независну српску православну цркву, обезбеђујући на тај начин своје народу духовну самосталност, која је одувек била и остала предуслов политичке независности. Овим делом Св. Сава су се код Срба вера и народност потпуно поклопиле, и, што је још важније, тиме је српски национализам добио непролазну, духовну основу.

Благодарећи тој и таквој основи српски народ се, упркос спољних удараца и упркос властитих погрешака, ипак одржао. Његова вера давала му је снагу да у данима несреће не криви другога, већ да у првом реду испитује властиту кривицу. Зато је српски народ из сваке несреће излазио подмлађен и препорођен.

Духовни лик Св. Сава са његовим подвижништвом лебдео је увек српском народу пред очима у тренуцима искушења. Он је бодро и учио српскога човека да је нација важнија од појединаца, и да појединац треба да живи и мре за народну целину. Отуда се и борба српског народа одувек водила у знаку: За крст часни и слободу златну. ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

ЈЕВРЕЈИ И МАСОНЕРИЈА ПРЕМА ДАНАШЊЕМ РАТУ

Прошлог светског рата морао сам ја, по сили прилика, много занимати се Јеврејима и јеврејским питањем, па како сам и раније заузимао опозициони став према Јеврејима и био проноситељ антисемит, природно је да од њих нисам могао очекивати пријатељство.

Један је Јеврејин у нас за време рата био врло моћан; он је заузимао важан положај у министарству финансија и од њега је зависило одобравање војних набавки.

Ја сам тражио да се тај Јеврејин смени с тога положаја. Како министар финансија није био расположен да то учини, ја сам и њега узимао на нишан. Како Народна скупштина није хтела деовати министра, а сам и Народну скупштину узимао на миш драс.

Народни посланик Алекса Жујовић рече ми тада (у пријатељском тону): „Тебе ће, Крста, отерати на фронт“.

Ја сам већ једном био отеран на фронт због критике па сам лако могао бити отеран и по други пут, али шта ћу, ја морам савесно вршити своју дужност политичког публицисте (по општем признању, најтежа, најнезахвалнија професија).

Међутим, други уставни фактор, с којим сам за време рата био у додиру, одобравао је ову моју кампању и ободравао ме је да у њој истрајем, као и у неким другим кампањама (нпр. у кампањи против спекуланата и против несавесних војних лифераната).

Један немачки новинар, који је и сам антисемит и који ме је за време овога рата посетио у Београду, питао ме је зашто сам антисемит.

Моје је образложење кратко: Ја сам антисемит, зато што су Јевреји штеточине. Они кваре све: привреду, морал, расу. То је довољно познато и свакоме јасно.

Али ја сам антисемит још из нарочитих, философских разлога. Европски народи акцептовали су јеврејску историју света, међутим та историја то је један фалсификат. Све је неистина што стоји у тзв. старом завету. Лаж је да су Јевреји изабрани народ, страшна је blasfemija истине тврђење да су Јевреји „свети народ“ (као што стоји у књизи једног нашег доктора теологије, бившег министра). Лаж је да се Бог јавио Мојсију и да му је рекао: „Само кроз вас, Јевреје, могу ме познати други народи“.

Далеко од тога да буду „свети народ“, Јевреји су у старом свету сматрани као најгори народ, и реч „Хебреји“ постала је од речи „хабири“, што значи разбојници.

Нешто цивилизације Јевреји су добили у вавилонском ропству, када су, по тврђењу једног физиолога, добили и данашњу релативно белу боју коже (иначе били су црни као и Арапи).

Раструрени по свету, после разорења Јерусалима, добили су још нешто цивилизације у додиру с европским народима.

Резиме мога суда о Јеврејима: све што су постигли Јевреји дугују другим народима, човечанство ништа не дугује Јеврејима.

Према данашњем рату Јевреји (као и масонерија) имају други став. Они су у француској, енглеској и америчкој јавности харангирани за рат, тојест, за рат против Немачке. То је разумљиво: немачки националисти, кад су дошли на власт, објавили су крсташки рат Јеврејима.

Овај поступак немачких националиста такође је разумљив: националисти у свакој земљи морају бити против Јевреја, а разлог за ово назначен је у оној Наполеоновој изјави:

„Јевреји су народ у народу“. Јевреји су један затворен круг, а сваки други народ за њих је само објекат за експлоатацију.

НОВА ТАКТИКА ЦРВЕНЕ МОСКВЕ

Интересантна је нова тактика дрвене Москве. Она више не руши, не пали и силом не узима ни једну државу, не сили ни један народ да постане болшевик или да уђе у Савез совјетских република са централном владом у Москви. Совјетска претставља носиоца нове културе, новог доба, нове слободе и пијатски пере руке од свега. Али за то њени пијони раде на „слободном“ опредељењу народа и „доброј вољи“ да уђу у болшевички рај по сопственој иницијативи. То нас потсећа на један случај из болшевичке окупације Пољске који се догодио у једном мањем средњом месту, а кога морамо детаљно описати, како би се те болшевичке методе јасно илустровале пред непознатим и наивним светом.

Када је црвена армија отпочела са окупацијом једног дела Пољске, Врховна команда пољске војске нареди да се све трупе које су се налазиле у повлачењу према Немцима форсирано маршем упуте у борбу против болшевика. Један влашки пук прође кроз једно средње место у маршу, али један генералштабни мајор тешко се разболе и остале у том месту на лечењу. Он нам је испричао невероватне ствари које је доживео у том месту. По њему догађаји су се одиграли на следећи начин:

После пет дана лежања, толико се опоравио да је болницу напустио и кретао се по вароши спремајући се за пут како би стигао свој пук у маршу. Али једног јутра појаве се на самом улазу у варош пет болшевичких тенкова са једним ескадроном црвеноармејана. Наравно, да се мајор одмах преобукао и камуфлирао у

дрпанка — просјака. На самом улазу дочекао је болшевичке месни комунистички комитет. Док су тенкови и ескадрон стајали изван града, одишали су шест црвеноармејана и пешке ушли у праву кућу заједно са месним комитетом.

Остали су свега четврт часа, за тим су изашли, појихали коње, придружили се осталим болшевичким и сви заједно, одишали натраг у непознатом правцу. Нико од мештана није знао о чему се ради, па ни пољски официр који је то прерушен у просјака видео.

Те исте ноћи, месни комитет болшевика побио је око 150 највишењих људи у граду, довлачећи поједине позивима у градску кућу. Сутрадан, месни комитет саопштио је становништву, да ће тога дана ући болшевици у град и како предвиђа клање мушких становништва, позвао ово, да сви мушкарци од 15—60 година напусте град и крену одређеним путем за шуму у близини града, како би се спасли сигурне смрти. Грађанство ништа не сумњајући, потпуно необавештено, крене од општинске куће право ка одређеној шуми у бли-

зину града, али га близу шуме дочекају већ раније припремљени митраљежи и покосе све до једног.

Идућег дана појавили су се црвеноармејани у пратњи тенкова, читава дивизија и ушла у варош. После њеног уласка одмах излепљени су огромни раније спремљени плакати, којим се болшевици обраћају пољском грађанству и веле да они долазе да оглебају и поробљени пољски народ ослободити од даљег капиталистичког угњетавања. Да траже само мир, ред и послушност. Под најстрожијом казном смрћу, забрањују сваку личну освету, нарочито својим присталицама јер, како проглас каже, они долазе као носиоци нове културе, једнакости и братства.

Најинтересантније у прогласу је оно место, где болшевици наређују школама, црквама, судовима да имају продужити рад по пољским законима и прописима, док су већ пре њих побијени свештеници, професори, учитељи, судије и остала интелигенција. Тај посао обавили су претходно пољски комунисти и санкилоти и стварно црвеноармејани и њихове

политичке власти нису просуде ни једну кап пољске крви.

Ето нове тактике коју спроводе болшевици из Москве. Може се мислити, шта нама предстоји од ове болшевичке званичне тројке и њихових сателита, пре него што у наше крајеве уђе редовна болшевичка војска? Због те тактике имају мали народи који су у питању да се изјасне слободним гласањем какав систем владавине желе себи да изабере, као и евентуално коме има да се присаједине. Техничку страну тога посла има да припреме и изведу Тито код нас, Карољи у Мађарској, Бенеш у Чешко-Моравској, Димитров у Бугарској, а Вишински и гроф Сфорца у Италији. Високо цивилизовани болшевици и њихова војска из Москве имају ући по свршеном послу као „ослободници“ и носиоци културе и новог доба братства и једнакости, али онако, како су то учинили у оном једном пољском граду, чији смо случај горе описали.

То је задатак Тито—Бенеш—Карољи.

Очекује се само благослов заинтересованих народа!

Б. Б. Н.

ИДН ЈЕ НОКАУТИРАН

Бенеш је у Москви преговарао не само о продаји чешког народа Совјетима, већ је нудио Стаљину и другу европску робу. На првом месту он је, наравно, нудио Пољску, јер је познат као непријатељ Пољака. И као такав он, ван сваке сумње, мисли да пољска судбина не сме да буде боља од судбине чешког народа, коју је заложно у совјетској залагаоници.

Московска влада је после консултовања са Бенешом понудила пољским емигрантима једну компромисну формулу, према којој би источна граница Пољске могла да буде установљена према познатом Керзоновом нацрту. У Москви су, без сумње, рачунали с тим да ће пољски одговор бити уздржљив, и зато су се много обрадовали када су добили одговор „влада“ Миколајчика. Тај одговор је дао Москви могућност да коначно елиминира пољске емигранте и да без и најмањих обзира почне да спроводи политику припреме совјетизације Пољске, за случај совјетске победе.

Овај оштар одговор Москве није ударац у лице Миколајчикове „влда“, већ је прави нок-аут за британског министра спољних послова Идну. Овај министар, изгубивши на московској, а затим на техранској конференцији сваку могућност да се утицајно меша у питања источног дела Европе, покушао је да спасе престиж свој лични и своје земље на тај начин, што је хтео играти улогу неког посредника између народа Источне Европе и совјетске владе.

Та влада је већ неколико пута преко своје штампе ставила до знања Идну да се посредници искључују, али Енглез је и даље покушавао да посредује. Он је учествовао у редиговању Миколајчикове изјаве, која је изазвала ову оштру реакцију Москве. И зато је та реакција тежак ударац за Идну. Прави нок-аут. Британски министар спољних послова је избачен из ринга. Москва жели да остане на рингу насамо са народима Источне Европе.

И на другом отсеку британска политика је доживела неуспех. Черчил је покушао у Марокешу да наговори краља Петра на један компромис са Титом. Успео није. Изгледа, да Черчил није успео ни у преговорима са де Голом, од кога је захтевао да да дисидентске трупе у састав енглеске инвазионе војске. По свој прилици, де Гол је поставио услов да се његовом одбору признају права владе. Али је та-

ква једно признање скопчано са претресанјем питања управе у северо-афричким француским поселима, као и у свим француским колонијама, које су запосели Енглези и Американци.

Говорило се у току последњих дана да су Енглези ипак постигли један успех у својој спољној политици. Говорило се о извесном ниансирању турског држања. Међутим, скоро цела турска јавност и даље остаје код убеђења да Турска треба да буде неутрална, да се држи ван рата.

Греше они који површно схватају појаве у политичком животу Турске. Греше они који мисле да турско-британски савез обавезује Анкару да иступи против Немачке. Веома је вероватно да мању грешку праве они који мисле да је савез са Турском зато нарочито драгоцен за Британију, што Анкара може да буде значајан фактор за чување Блиског Истока од Совјетске Уније. Никад се не сме изгубити из вида да је Британија одредила за то чување од „пријатеља“ читаве три армије, док је за борбу про-

тив непријатеља у Италију послала свега једну армију.

Проблеми Блиског Истока нису тако једноставни. Када се појављује Вашингтон као понуђач да узме под закуп мореузе Дарданеле и Босфор, онда Лондон може да буде веома забринут, јер је за његово око пруга за застава на мореузима исто толико неподношљива као и црвена.

На европске проблеме Енглеска гледа са мање нервозе. Она се готово помишља с тиме, да Совјети жеде да прогутају судернитет више европских земаља. Код Енглеза је већ усвојена формула, према којој за мале народе суверенитет је „немогући луксуз“.

У тој формули видимо ремек-дело софистике, а истовремено и један покушај да се британска издаја малих народа прикрије измишљањем неког тако рећи моћног начела. Наравно, да се то начело односи само на мале народе, без обзира на то да ли им је у своје доба Британија направила своје фамозне гаранције.

МЕС.

ПРЕТСТАВНИЦИ НАШЕГ СЕЛА КОД ДР НОЈБАХЕРА

Важност и значај српског села и српског сељака нарочито су подвучени пријемом претставника нашег села и нашег задругарства код Изванредног опуномоћеника Немачког Рајха за Југоисток г. др Нојбахера, који је хтео да лично дође у додир са српским сељацима и да се од њих непосредно обавести о приликама и потребама њиховим.

Министар пољопривреде инж. Веселиновић, који је на пријему предводио сељаке, поздравио је у њихово име др Нојбахера, истакавши сељачку структуру Србије и предану сарадњу сељака на извођењу планске пољопривредне производње.

Др. Нојбахер је изразио своје задовољство што му се пружила прилика да ступи у непосредни

додир са претставницима српског сељаштва. Затим је између осталога подвукао:

— Немачка војска налази се данас у Србији због потреба вођења рата, па ће доћи време када ће ову земљу опет напустити, оставајући српском народу да себи уреди живот сагласно са својим схватањима. Комунистички противници никада се не би повукао одавде, већ би у духу Москве на рушевинима националног живота под црвеном заставом засновао господарство олоша. Немачка војска неће никада дозволити да стање за којим црвена хорда подземља тежи буде васпостављено. Други непријатељ српског сељака је западни капитализам против кога се са истом одлучношћу, а за Европу, бори Немачки Рајх.

Од „Обзора“ до Броза

(Наставак са 1-ве стране)

Енглези, међутим, по захтеву Москве, врше невероватан притисак на Краља Петра II. У својим хладним прорачунима Енглези овде желе као и увек да жртвујући друге народе, изравњају своје обрачунае са Москвом, па јој бацају у чељуст и овога пута несрећни српски народ.

Али комунистичка влада Броз-Рибар и не чека резултат те совјетско-енглеске акције. Она по начелима демократије каква влада у совјетској сатрапији невероватном брзином доноси судбоносне одлуке. Прва њена мера била је негирање Краља Петра и краљевске југословенске владе у Каиру. Затим је октроисала устав Југославије наравно по московском узору. А одмах потом донела је одлуку о новом уређењу земље и подели на федеративне јединице. Ту нову болшевичку Југославију треба да сачињавају следеће федеративне државе: Србија, Хрватска, Словенија, Босна, Херцеговина, Црна Гора, Санџак и Македонија!

И овога пута дакле иста тежња за окупљање и сједињавање Хрвата а разбијање Срба! Притом, и пре и сада истоветно безочно раскидање не само српског националног тела већ и самог срца Српског народа. Од Рашке, колевке Српства и српске Немањинске државе хоће се да створи препона, која у раздвајању Црне горе од Шумадије треба да замени некадашње стране гарнизоне Новопазарског Санџака!

И зато се тешко окрвављени Српски народ у дубокој сумњи пита: одакле се то инспиришу Јосип Броз и Рибар у овој новој акцији на разбијању и истребљењу Срба?

Треба једном учинити крај тој експлоатацији: жртве овога рата не би биле довољно оправдане ако би Јевреји опет постали господари европског привредног живота.

КРСТА ЦИЦВАРИЋ

ДУХОВНИ ТЕМЕЉИ СВЕТОСАВСКЕ СРБИЈЕ

Само се из привидне смрти веома. Распеће на Голготи још не значи смрт, праву и коначну. Доказ нам је Христов пример. Српски народ је често пута проладио, али није никад пролао. Он се и сад, као после сваког тренутног распећа, опет поново враћа животу. Његова мученичка прошлост испуњена је сва Голготамом. Али после сваке Голготе, уместо смрти, настајао је нови живот у коме је народна душа, очишћена од греха, зрачила још светлије. Она је нагонски још јаче стремилa обновљању државе као највишег спољашњег симбола народне заједнице.

Судбински ход српског голготског успона не могу нам објаснити историчари и социолози — опијени таштином свога знања и својих «научних» метода — никаквим географским, економским или макаквим материјалним чињеницама. Он би био необјашњив, кад не бисмо знали за све оне невидљиве и једино непроменљиве снаге српске чудотворне виталности, које су увек, после сваке нове Голготе, пристизале из дубоко скривених дубина самосвојног народног бића.

У духовном јединству и непоколебљивости српске верске, друштвене и националне мисли, лежи извор оне државотворне моћи која је одржавала и спасаваала Српство у средњем веку као и доцније. На том првобитном извору Србин је за сва времена одредио свој однос према Богу и људима, полагајући у темеље свога народног бића: светосавску народну веру, патријархално схватање живота и поштовања предака, човештво и јунаштво однеговано у породичном задржном оквиру и опеано на народном језику заједничким уметничким генијем самог народа. На тим темељима је још од старина изграђена српска државна заједница, национално искристалисана у древним српским жупама и племенима, политички коначно уобличена у средњовековним српским државама, а нарочито у држави славних Немањића.

Српска Голгота је отпочела од првога дана српског досељења у ове северо-западне крајеве старе Византије, на вечном раскршћу између Истока и Запада. Са највећим напорима Срби су подизали и одржавали своје државне зграде. У току векова оне су зидане и рушене, али духовни темељи српске народне заједнице остали су нетакнути. Њих ни време ни догађаји нису могли начети. Зато се српски народ и могао до данас одржати. Бранити те темеље с очајничким самопрепором и без предака — у садашњости и будућности, онако као и у прошлости — такав је од памтивека био и такав мора увек бити ВРХОВНИ ЗАКОН у животу српског народа.

«Трпи, душо, Бога ради». У тој народној изреци је највиши морални императив који се нагонски намеће српском народу кад год су потребни надчовечански напори воље ради спаса Србије. Трпети, живећи стално у опасности, и не роптати, — то не значи седети скрштених руку и пасивно ишчекивати догађаје, то не значи мирити се са злом јер је тобож таква Божја воља; то значи бранити храбро и отворено духовне вредности, то значи борити се до смрти за победу добра, и ни у једном тренутку не сумњати у активну помоћ Божију, пошто су за то сви услови испуњени. Другим речима, то значи: Имај поверења у Бога и стрпљења у себи, и Бог те неће напустити.

Данас можда више него икад, српски народ је свестан тога најстаријег закона који управља његовом судбином а његов живот претвара у мит. Он га религиозно поштује и на тај начин се покорава Божијој вољи. Догод Срби буду тако радиле, Бог ће им помагати. Није на памет речено да Бог чува Србију. Дубок верско-национални смисао те историске истине везан је за дно на-

родне душе онако као што је и њен етички корен у народном веровању дубоко усађен. Њу је светосавско правослађе осветљало а српска историја већ неколико пута потврдила. Да ли су нашим ученим скептицима и надре-филозофима потребни, после свега тога, још и какви «научнији» докази? Њих им неће пружити ни позитивизам Огиста Конта, ни еволуционизам Херберта Спенсера, ни историски материјализам Карла Маркса. Српском народу није ни потребна таква «наука»; њему је стало до врховног моралног закона који управља његовим животом.

Као што је у реалној политици народни инстинкт извор политичке мудрости, тако је и у народној етици национални мит филозофска ризница скривеног блага народне душе.

Написао:
Др М. СПАЛАЈНОВИЋ
министар у пензији

сао од ужаса, сагледавши крваве ране Црне Горе и голготска страдања њеног униженог, опљачканог и распетог становништва. Ни мрачни кршеви нису могли сакрити страшну слику Титових сатанских недела почињених за рачун безбожничке болшевичке Москва и бездушном мамонског Лондона. Немачком војнику постала је Црна Гора још ближа усред њена сетне усамљености где се, у гробној тишини, ни јауци нису више разлегали. Његово се срце испунило тугом пред неизмерним болом те у црно завијене земље где су, од људске свирепости, и гусле умукнуле. Са распламтелим гневом у грудима немачки се кр-

се деле на братства и колена. Задруга је породична заједница, а племе је још нешто више: оно је ратничка заједница у којој се за старешину бира најхрабрији. У задрузи се старешина одређује по старости или према памети, а у племенима према јунаштву. И тај племенски облик друштвеног живота тамо где се још од старина у Црној Гори задржао не може се приписати случају. Он открива психолошко порекло државотворног нагона органски урођеног Црногорцима уопште.

У чему је значај Црне Горе за Српство?

Црна Гора је мала али драгоценца и мора се Српству сачувати. Она је драгоценца вредност у моралном и духовном смислу, не само за Србе него и за друге европске народе. У срцу Европе, она је, као у некој великој ру-

не потезе његовог духовног лика, то је главни предмет Његошевог уметничког дела.

Племенитост и витештво јесу одлике таквог вишег људског типа. Херој је по својој природи заштитник слабих и нејаких. Он је увек готов да стави своју надмоћност у службу правде и човечности, па ма и по цену живота. Управо, само такав живот за њега има смисла.

Нигде као у Црној Гори српски народ није у толикој мери остварио такву људску синтезу. Етос је и мерило и садржина њена. Без етоса надчовек је чудовиште, а херој обична «бештија», Прави човек и јунак — утеловљење потпуне човечности — најудаљенији је од животиње а најближи Богу. Људски живот је већином кратак за успон до те приближне средине изнад које се човек не може више уздизати. Живот је вешка и непрекидна борба, а у животу човека-јунака најтежа је борба са самим собом. Зато такав човек и јесте херој.

У дну срца сваког хероја букти вазда племенити пламен љубави и самилости. Без љубави нема истинског човештва; без хришћанства нема право јунаштво. У томе је највиша филозофија Његошева.

Зидати своју срећу на несрећи других не само што није — ни по Ничеу, ни по Карлајлу — надчовечански ни херојски, него је у највећој мери доказ нечовештва и нејунаштва. Где тога има, ту културе нема. Правило је једно за народе као и за поједине људе.

Само «чојство и јунаштво», а не богатство и политичко коцкарство, — само храброст и племенита дела уливају Црногорцима дивљење и поштовање. У очима Црногораца право људско биће не претставља човек од костију и меса, него човек од части и морала. У Црној Гори жене су као и људи. Оне су пуно неисплаканих суза, јер никад не плачу. Оне или наричу или запевају.

Његошев стваралачки гениј напајао се на оном истом праизвору у коме је од искони превирала духовност српског народног бића, тајанствена као понор, неисцрпна као «бездна» у песничкој «Лучи Микрокосма». У Његошевом «Горском Вијенцу» стиховски се слила величанствена горастасност песничког генија Црне Горе са језивом стравичношћу српске народне душе, и из надземалског чара тога божанственог слепа заблистала је царска — златом и драгим камењем опеважена — вечна круна српске епске поезије.

Праунук Његошев, Краљ Александар, имао је скупочену библиотеку у којој је било веома ретких издања, дарчито из француске књижевности почев од седамнаестог века па до најновијих времена. Између осталих реткости, Краљ је имао и један део «Горског Вијенца» у Његошевом рукопису у изванредно лепом повезу од црвене коже. Показујући ми ту неочењиву српску реликвију, Краљ ме је упитао шта мислим о њеној вредности.

— У ноћу или са гледишта националног?

— Не, не... Какав новац! рече Краљ.

— Онда ћу вам без и најмањег оклевања казати шта мислим... Српски народ може живети без Југославије, али не може без «Горског Вијенца». И онда кад ње нестане, Његош ће остати вечно са Србима.

Краљ Александар је знао моје мишљење о Југославији, онаквој каква нам је на конференцији у Паризу, нарочито од стране Енгела, била наметнута.

— Имате право...

СВЕТИ САВА

(Цртеж: Н. Бешевих)

Још пре Косова српски народ је изградио своју националну културу и створио своју државу. То стварање није извршила нека нељудска маса којом управља психологија гомила, него једна органски одређена и уобличена заједница код које се, у току њеног животног развоја на основу властитих закона, образовала свест о самосвојном народном бићу као и о материјалним и духовним тежњама народне целине споља уоквирене државним облицима. Две временске метафоре и два просторна облика — Зета и Рашка, Србија и Црна Гора — симболи су једне увек исте и вечне српске осовине. Као некад Рашка и Зета, после погибије на Косову, тако и сад Србија и Црна Гора, после државног слома, проваљују у суђењем часу врата смрти и предњаче Српству на праисториском путу голготског успона. На Цетињу као и у Београду распламтеља се буктиња националне свести и одјекнује мушки глас о одлучној заједници Србије и Црне Горе у одбрани смртно угроженог Српства.

У том судбоносном часу, Црна Гора је као и Србија, подигла очи небу и, са врха своје калварије, произнела своју топлу молитву за спасење Српства...
Нема тога који се није стре-

шаш, од стене до стене, пробијао кроз врлети, прогањајући крвожедне нечастиве звери у људском облику... Далеко у долини чује се жубор Таре. Разбијени чопори крволонних комуниста беже у том правцу. Црна Гора ће одахнути. Куцнуо је судбински час, пун значаја за будућност српског народа, — час спасења Црне Горе и завршетка њене Голготе. Са захвалношћу црна брда поздрављају немачког победника...

Црна Гора је одувек била колелка српске државне мисли. Пре осам векова у њој се родио крај реке Бистрице — у данашњој Подгорици — Стеван Немања, оснивач прве српске државе и отац најстарије народне династије. Црногорски горштаци су били престанка били и увек остали највернији и најхрабрији чувари српских расних врлина. Док су у току времена други српски крајеви губили независност и пропадали, Црна Гора није никад престајала да буде гнездо српске слободе.

Црногорац је остао веран и прастарој социјалној установи српског живота, породичној задрузи, па чак и у пространој облици него у другим крајевима Српства, у облику племена која

дарској области, оно мало поље из кога се ваде дијаманти. Црна Гора нам је у живим образцима показала шта је виши човек или — према Ничеозом фантастичном изразу — «надчовек», то јест, шта је прави човек или — као што га Карлајл назива — «херој». Црна Гора нам је дала пуно светлих и савршених примера таквог човека. Да поменемо само из новтар времена војводу Марка Милановића и његове «примере чојства и јунаштва», а из најновијег — генерала Блажа Ђукановића, Баја Станишића, Коста Поповића, Ђорђа Лашића, Павла Ђуришића, и толике друге црногорске јунаке — мученике који су одлучно устали у одбрану српског народа и народних светиња...

И овога пута се потврдило да се Његош могао само у Црној Гори родити, да се «Горски Вијенац» могао само на Ловћену испевати. Може ли се замислити Српство без Црне Горе, а српска поезија без «Горског Вијенца»!

Песничко осећање је код Црногораца развијеније него код осталих делова српског народа. Врхунац песничке генијалности је достигнут у Његошевом «Горском Вијенцу». У Његошевој замисли постоји један највиши образац српског човека. Насликати основ-

ПРИВРЕДНИ ПРОБЛЕМИ ЦРНЕ ГОРЕ И САНЦАКА

Постоји укорено уверење да Црна гора са Санцаком претставља пасиван крај, који би неминовно, у саставу једне државне целине, значи привредни терет за остале плодне крајеве, као и за привредну целину.

Ако се осврнемо коју деценију уназад, такво уверење нашло би своје оправдање, јер је Црна гора спадала у т. зв. пасивне крајеве. Међутим, да јој је поклоњена већа пажња и да су рационално искоришћене њене привредне могућности, не само што Црна гора, односно ранија Зетска бановина, не би била пасивна, већ би од ње целокупна државна привреда могла да има великих користи.

ЗЕТА У ПРОШЛОСТИ

Ако погледамо на нашу даљу прошлост, видећемо да је независна српска држава Зета, која је обухватала данашњу територију Црне горе, била чувена са својих природних богатстава. Још пре нас Римљани су веома ценили Зету, па је чак цар Диоклецијан подигао себи лованки дворца на сливу Зете и Мораче, са тврђавом око које је изграђена напредна варош Диоклеја, наша познија Дукља. У том крају образовало се прво средиште нашег националног прибирања и организовања у српску државу Зету. Већ сама та чињеница доказује да су ови крајеви морали бити некад богати и да имају огромне привредне потенцијале. Кривица је до познијих туђинских режима, који су владали 500 година, да су ови крајеви привредно осиромашили.

Што се пак тиче народа, мора се истаћи да је он вредан и познат као радан чак далеко ван граница своје земље. У Америци и Африци — на Суецком каналу — Црногорци су познати и цениени као неуморни радници у фабрикама, у рудницама и на површинским радовима.

Висока национална свест сачувала се код Црногораца кроз векове, њихово чојство и јунаштво су легендарни.

ПОЉОПРИВРЕДА И ШУМЕ

Данашња Црна гора са Санцаком обухвата приближно бившу област Зетске бановине, која је имала укупну површину од хектара 3,099.722, док данашња Србија без Баната има 4,938.700 хектара, а Банат 770.000 хектара. Међутим, на овој доста великој површини Црне горе са Санцаком живи врло мали број становништва. Док данашња Србија броји 4.200.000 душа, а Банат 600.000, Црна гора са Санцаком има отприлике свега 1 милион становника.

Пољопривредне површине имада је бивша Зетска бановина око 1 и по милион хектара, а толико је отприлике и пољопривредна површина данашње Србије. Међутим, у шумама је Црна гора са Санцаком сразмерно далеко богатија, тако да се под шумом налази 34,5% укупне површине, док је у Србији данас под шумом свега око 19,5%.

Ма да, извикана као пољопривредно пасивна, Црна гора пре рата није никако долазила на последње место међу осталим бановинским областима, чак ни што се тиче производње житарица, махунастог биља, воћа и гробља. Са маслинама, кестеном, смоквама, лимуном, поморанџама, дуваном и стоком Зетска бановина заузимада је чак истакнуто место. Њен значај био би далеко већи да није била потпуно запостављена у привредном погледу.

БИТНИ ПРИВРЕДНИ ПРОБЛЕМИ

Да би се привредни потенцијал Црне горе могао у потпуности искористити, било би потребно да се одмах приступи решењу њених битних привредних проблема, а то су:

1) Везивање Зетско-морачке долине (Белопаулићске равнице) и околних шума железницом са Приморјем на једној и Херцеговином — Босном на другој страни.

2) Регулисање Скадарског језера.

Железничка веза омогућила би извоз стоке и сточних производа, а затим дрвета, на приморска и даља копнена тржишта, омогућујући при том јевтинији довоз житарица у пасивне крајеве. Регулисањем реке Бојане, ако би се спустила површина Скадарског језера само за два и по метра добило би се на црногорској страни преко 40.000 хектара најплодније земље, која два пута годишње даје жетву и рађа гробљем, смоквама и поморанџама. Један хектар тамошње земље омогућује добар живот читавој једној породици. Значи да се могло са мало трошка (око 300 милиона динара, по предрачунама нашег Министарства грађевина) добити толико земље, да се сав народ из околних кршевитих висина врати натраг у долину, одакле је узмакао пред дизањем површине језера, да живи угодни, без очекивања милостије.

У колико је било међународних тешкоћа за регулисање Бојане, ма да се оне нису постављале, може се врло лако одвратити вода Мораче и њених притока Зете, Рибнице, Ситнице и Цијевне да се не сливају само у Скадарско језеро, него да се раније разведу по Доњој Зети (Немовском пољу), која би се од суве неплодне степе претворила у богате пашњаке и родне њиве. Регулисањем Скадарског језера престада би Црна гора да буде пољопривредно пасивна и постада би самој себи довољна у исхрани. Уз то треба водити рачуна о огромном богатству ових крајева у шумама и још нетакнутим рудним налазиштима.

Од свих разголићених америчких блефова најскандалозније је разголићен случај италијанске инвазије. Са свега пола тучета дивизија генерал-фелдмаршал Ке селринг задржава две британско-америчке армије појачане још и контингентима европских дисидентата издајника.

Искористивши долазак Ајзенхауера у Енглеску, новинари су га бомбардовали питањима: зашто је та офанзива коалиције толико спора. Главкомандујући пукељеве офанзиве је на бројно хиљаду узрока те спорости. У ту хиљаду узрока спада и терен и време и тешке саобраћајне прилике, и делатност непријатељске авијације и активност непријатељске пешадије. Једном речи све, од чега се састоји рат. Ниједан од тих разлога не може да оправда војсковођу. Ако се војсковођа правда тим узроцима, онда је незналац, који не зна да се рат састоји од уклањања неизбежних тешкоћа.

Америчка војска, а такође и енглеска, не умеју да ратују и зато им сметају „хиљаду препрека“, које успоравају њихову офанзиву. То су предвиђали коментатори европске штампе, поливајући као хладним тушем у сијане главе које су веровале Рузвелту да је започео „највећу офанзиву светске историје“. Сада су неоспорне чињенице показале да војска Британаца и Американаца не може да ратује у савременом темпу.

Британоамериканци су хтели да створе супермодеран рат. Они су наговештавали такву ваздушну офанзиву према Немачкој, која ће уништити немачки борбени дух. Међутим, они су наишли на такав отпор да је њихова јавност сада могла да буде умирена озмо помоћу лажних са-

општења о тобожњим губитцима немачке авијације.

Ако прост овет верује у те лажне, меродавни чиниоци у америчкој, као и у енглеској, авијацији су начисто с тиме да располажу са још мало времена за настављање ваздушне офанзиве. Да ће ускоро техничка надмоћ-

ност немачке ваздушне одбране бити таква, да ће настављање терористичке акције личити на самоубиство.

Расправљајући питање техничког рата, војни стручњаци су говорили да се не треба заваравати америчким фантазијама о могућностима терористичке авијације. Сада чињенице доказују да је била потпуно исправна та уздржљивост стручњака. Неуморним радом немачких конструктора постизава се већ равнотежа у војно-техничкој утакмици у ваздуху, а ускоро ће се испољити и немачка надмоћност.

„Најгоре је прошло...“ Генерал Недић српским сељацима

Примајући претставнике српског села претседник Владе генерал Милан Недић, рекао им је између осталог:

— Најгоре је прошло и сада се већ налазимо на сигурним путевима нашег спаса. Више вам не могу рећи, али и сами видите да уколико се прилике код нас сређују утолико расте и наша снага, а тиме се и наш положај побољшава.

Претседник Недић је даље истакао да се за постизање досадашњих резултата има на првом месту захвалити сељацима, који су највише допринели на сузбијању и онемогућавању разорних елемената.

— Будућа Србија, рекао је генерал Недић, биће јака само ако буде истински сељачка задружна држава. Зато ја и влада Народног спаса већ сада и под овим тешким ратним приликама хоћемо да тај темељ обезбедимо српском народу, припремајући стварање будуће сељачко-здружене државе.

Одговарајући у име сељака, задругар Живојин Филиповић је истакао да српски сељак и народ знају шта је све генерал Недић учинио за народ.

Светска штампа, која не навја лудо за Рузвелтов рат, пише већ у току године дана о томе да је совјетски начин офанзиве исувише скуп по нападача и да може да проузрокује ограничену штету браниоци, стварајући истовремено огромну и ненакнадиву штету за самог водиоца офанзиве.

Многи читаоци тих чланака нису се дали убедити логиком стручних лица, већ су падали под утицај спољних ефеката те совјетске офанзиве. У те спољне ефекте спада и задовољање територије.

Међутим, чињенице постепено доказују да су били у праву они који су тврдили да су спољни ефекти совјетских офанзива само танки завоји на веома дубоким ранама болшевичког ратног организма. Сада већ видимо да првена војска не може да постигне никакав оперативни успех јер наилази свуда на убилачки отпор надмоћног немачког оружја и надмоћног немачког духа.

Сада се већ у светској јавности више не дискутује питање, када ће Совјетска Унија победити, већ се поставља питање, колико дуго још може да издржи Совјетска Унија?

М. Војновић

Претседник Владе генерал Недић националцима пред одлазак у Немачку

Генерал Недић поздравља омладинце

Ове недеље отпутовала је за Немачку једна група кандидата за старешински кадар Националне службе. Поводом њиховог одласка ови вредни и родољубиви омладинци били су примљени од претседника Владе генерала Недића. Поздрављајући претседника Владе руководиоца Националне службе др Ђуро Котур рекао је у свом говору између осталог следеће:

— Ја верујем да ће ови млади људи који су од првог дана ступили у Националну службу, тачно и савесно испунити свој задатак онако како доликује најбољим синовима нашег народа и да ће нас достојно претстављати пред великим немачким народом

и да ће при повратку у Отаџбину ведром челом стати пред Вас и пред цео српски народ.

Одговарајући на поздраве омладинаца, претседник Владе генерал Недић одржао им је топао говор у ком је најпре истакао сав значај њиховог пута у Немачку, у државу која је истакала груди својих најбољих синова да би заштитила Европу и људску цивилизацију. У наставку свог говора претседник Владе је рекао:

— Кога шаљемо ми тамо, кога шаљемо ја одлазе у Немачку? Вас националце, вас Нову Србију, најбоље синове нашег народа, најбољу и највреднију нашу децу, шаљемо

све вредне руке које су прве скочиле и прихватиле умирућу отаџбину Србију. Шаљемо ону децу која су прва залечила ране отаџбине, који су бдили дању и ноћу да се успостави данашњи поредак, и да се ударе нови темељи Нове Србије, новог живота и нове среће српског народа.

Истичући шта ће све имати прилике да виде и науче у Немачкој, претседник Владе је наставио:

— Драга децо, неће се убудуће ценити један народ колико има сребра, злата или дијаманата, а то злато, сребро или дијаманти или су покрадени или рђавим путем

стечени. Него ће се ценити колико тај народ вреди, каква је радни народ и шта може од себе да да. Рад има да донесе највећу срећу једном народу. То ће те ви да видите и да донесете у нашу средину, у српски народ, који је честит и радан и који има једну снажну животну снагу, јаку конструктивност, јер као што сте видели ми смо опет за кратко време створили нашу лепу отаџбину. То имате да видите, да научите, да преседите и да будете првоборци, апостоли рада и то да пренесете у најшире слојеве нашег народа. То је наша света дужност, свети задатак, то је Нова Србија, нов живот, то је обнова мајке отаџбине.

На завршетку свог говора претседник Владе пожелео је омладинцима срећан пут уз најсрдачније поздраве. Захваљујући се претседнику Владе, омладинци, будуће старешине Националне службе, поздравили су га са спознаним и сложним „Живео“.

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Терезије 5 меџанин, 1 степениште (Палата Извозне банке). Тел. 26-383.

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧА“, Краљице Наталије 100. Тел. 21-772.

Тромесечна претплата 48 динара шаље се преко „Пресеа“, а. д. Влајковићева 8.

НА ПОЧЕТКУ НОВЕ ГОДИНЕ

У СПОМЕН ДРУГУ ПЕТКОВИЋУ НЕДЕЉКУ

Из дневника погинулог...

Протекла година била је за нас добровољце година одлучних и тешких борби. Тежина тих борби није била толико у физичким напорима и физичком савлађивању противника, колико у сламању обмана и заведениости којима се подавао велики број људи у нашој земљи. Али као што се од првог дана показало ми смо у свему имали право: имали смо право када смо у јесен 1941 године повели борбу против „ослободилачке“ психозе, која је проузроковала велике непотребне жртве у самој Србији и погоршала и онако тежак положај нашег народа у крајевима ван граница данашње Србије. Имали смо право када смо првог дана устали против свих облика бандитизма и против шумског романтизма иза кога се скривају оне тамне силе, које су и проузроковале пуч од 27 марта 1941 године и пре тога несметано дозволиле размах подземља и пуну слободу пропаганде, која је гурнула нашу земљу у пропаст; имали смо право када смо остали непоколебиви у многим критичним моментима, свесни да наш пут није пут случаја, ни израз политичке спекулације или напор хватања позиције, него став судбине и истинско самопожртвовано служење народу. Ми смо постали добровољци не због ове или оне политичке оријентације и не због било какве борбе за престиже, него зато што смо јасно видели, осетили и знали, да се само на овоме плану може спасти српски народ од великог броја смртних опасности које су се биле наднеле над њим.

Тешко је било бити добровољац у овој протеклој години. Ми смо то више пута истицали и подвлачили. Рекли смо да ће наступити време када ће бити СЛАВНО БИТИ СРПСКИ ДОБРОВОЉАЦ. То се време све јасније оцртава: у овој години, која као затворена књига стоји пред нама, десиле се многе крупне ствари. Прво и најважније јесте то, да ће из наших напора, наших заслуга и онога огромног политичког капитала, који се садржи у нашем ставу и у нашем раду, српски народ имати много крупних користи. Његово живо и трајно сједињење је стварност у коју улазимо. А што је то тако опет је заслуга СРПСКИХ ДОБРОВОЉАЦА, НАРОЧИТО ОНИХ ДРУГОВА КОЈИ СУ ПАЛИ У ВЕЛИКОЈ И СВЕТОЈ БОРБИ ЗА СРБИЈУ.

Српски добровољци и као оружана снага и као духовно-морални стожер овога народа постају све важнији фактор: варан, обмањиван, изложен безобзирном терору разних бандитских пустихија српски сељак све топлије упира свој поглед у српске добровољце. Он у њима види своју најбољу децу, своје заштитнике, своју једину наду. У години која настаје у томе ће се кретати наши напори и у томе ће бити испуњене наде које се у нас полажу.

Ова година биће година крупних одлука и на светским бојиштима. Ми од првог дана знамо своје место у тој борби. Ни по броју, ни по простору на коме живимо ми не можемо утицати на крајњи исход рата. АЛИ МОЖЕМО НА НАШЕМ ПРОСТОРУ ОСТАТИ ЗАТОЧНИЦИ НАЦИОНАЛНОГ НАЧЕЛА И ЗАШТИТ-

НИЦИ НАШИХ СВЕТИЊА. МОЖЕМО И МОРАМО И ДАЉЕ ОСТАТИ НЕПОКОЉЕБИВИ БОРЦИ ЗА ИСТИНУ. БЕЗ ОБЗИРА НА СВЕ ШТО СЕ МОЖЕ ДЕСИТИ. Ми смо непосредни издаци духа ове земље и зато смо за њу и за народ везани нераскидивим везама до смрти. МИ СМО ЈЕДИНА СНАГА КОЈА ЈОЈ МОЖЕ ОСИГУРАТИ РЕД И САЧУВАТИ ЈЕ ОД СТРАШНОГ ХАОСА, КОЈИ БИ МОГАО НАСТАТИ.

Нова година која настаје биће и даље година великих подвига и жртава, али и година славе и великих постигнућа. У њу улазимо са појачаном вером и надом да ће кроз нас доћи васкрс народа српског и сједињење свих српских родољуба. Јер наши напори и наше жртве лињени су за то да до овога што пре дође.

Вас. От.

Једног јесењег дана кад мрачне ћутаху сјене
И свело лишће кад је клонуло последњим дахом,
Без уздаха младост паде, а капља крви румене
Ороси живот што куља бијесном бујицом плахом.

На младим грудима орден-вијенац сплетова рана —
Извор кроз који нове духовне снаге ничу.
Из бледосивог шињела „Дневник из старих дана“
У крви... отворен лежи, о палом прича причу.

„Ми никад питали нисмо, шта ће са нама бити
Јер млада срца наша народне патње боле,
Не могу густе тмине саблазним грехом скрити
Оне, што с песмом смелом, животе дадоше голе.

Младости наше ведре, нове нам снаге буде
Јер мудрост за нас бјеше у светим књигама прашним.
А једног тужног дана кад више и нас не буде
Мрачни ће брегови причат о великим жртвама нашим.“

Очима својим виде... страшно се гробље осу
Питомим пољима твојим, најдражим нашим благом
А, ето, друже, и Ти, крв своју врелу просу
Да њоме нахраниш земљу новом животном снагом.

По један живот пада за сваку стопу груде
Што вијековима купа се у кајањима плачним
А онда кад једног дана и нас више не буде,
Нова ће Смена бдити над свелим хумкама нашим.

РАСТКО СТАНИШИЋ
добровољац

МИР, РЕД И РАД

Да ли су те три речи случајно нађене за површну паролу у садашњици, или оне чине јединствену увек из своје месту и значајну целину, чији је смисао дубок, често и пресудан за појединце, заједнице и све друштвене организме, до највећих? Сматрамо да је то израз који каже много, ако се не схвати олако и површно, ако се преко њега не пређе летилично, ако се у њега зађе дубље, ако му се потражи стварни смисао, прави садржај, његова суштина.

Ако се у животу не тражи само мир удобног материјалног живота, ако се неће само ред у мери да се спрече сукоби тек тренутно по живот појединаца опасни, ако се не тежи раду само таквом и толиком да се време само нечим прекрати; ако се, дакле, не очекује и не жели само тренутно видљиви мир површинских животних слојева, ако се не задовољава једино редом тренутка, увек предзнаком тешке буре и олује, ако се не задовољава радом искључиво као начином да се отстрани мисли на животни материјални садржај или на стваралачки етос, онда је садржај израза »мир, ред и рад« и тежак и значајан.

Јер, знамо тачно: неће бити ни реда, ни мира, ни рада ако не влада мир у срцима, ред у мислима и тежњама, и ако рад појединца и заједнице није на њима саздан. Неће тада бити ничег стваралачког, ничег целисходног, ничег уопште људског. Може бити и мира, али он ће бити мир мртвих душа и духова, у крајњем — мир живих лешева, мир гробова; може бити и реда, али ће то бити систематизовани неред; и рада, али ће то бити Сизифов рад, рад у Аугијевим шталама, рад без циља и без целисходног краја.

И зато, истичући примат духа над материјом, заступамо увек мисао о потреби да се одухови садржај овоземаљског живота, потребу да се понире у оне дубинске слојеве живота у којима ће се видети прави, стварни узрок збивања у дубини и на површини, и кажемо: да без

мира у срцу — нема мира међу људима, без реда у мислима људским нема реда у друштву људском, а без рада као одужења дуга по коме је људска јединка оно што јесте — човек, — нема циља раду, нити сврхovitог и целисходног рада.

Заступамо мисао о потреби понирања у дубине живота и душе. Чије? Туђе? Не. У дубине свога духа, свога срца, свога бића. У дубине свога ја-и, у органском настављању, у дубине онога »ја« свога рода и народа, у коме живимо и које живи у нама. И у налажењу у тим дубинама оних снага исконских које су једине у моћи да нас одрже: равнотежом мира у срцу, равнотежом реда у мислима, и равнотежом рада духа и тела.

Зато је за нас мудра изрека

нашег председника владе дале-косежњија но што показује на први поглед, на први мах њен спољни вид. Нису то, рекосмо, три речи сковане као обична парола. То је програм, унутрашњи, дубински, духовни, душевни, мислени, умни. Само га треба схватити правилно, и прихватити.

Нити икада речи: ми хоћемо »само ред, мир и рад«. Јер се више и не може хтети. Не припада томе програму реч само. Као што се и не може бити: само Србин. Што је исто тако један максимални програм, који има своје језгровито значење: бити Србин значи бити човек и јунак, мученик, патник, домаћин и слуга Божји. Ту се не може рећи: ми хоћемо да будемо само Срби. Доста је рећи и: ми смо Срби, и тада је цео програм

светосавља наш пут. А то не значи само: то значи све. Програм мира, реда и рада, и програм: бити Србин, идентични су.

А за нас није то програм компромиса, није то програм партија, није то програм демократије, још мање програм комунизма: јер они укључују интернационализам, што светосавље не познаје; а искључују самосвојност, што светосавље укључује и потврђује, а што налаже програм мир у срцу и ред у мислима. А ако човек или народна заједница није своја, ако нема свој мир и свој ред у себи, она је гуђа.

И тако програм »мир, ред и рад« јесте, правилно схваћен, програм максималан, свакако

(Наставак на 6-тој страни)

Добровољци — бадњачари

(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

БОРБА КОД ГЛОБОДЕРА

Они су неустрашиво, без колебања, без сумњања, ишли за нашом српском светлошћу и дочекали су, у данашње време да та светлост ојача, да је не може тако лако угасити ни погани дах партизана, али ни умилно дување англофила и њихових савезника. Чињенице су тако јасно разбуктале ту светлост, да се не гаси тако лако. А ту светлост као слабачак пламичак видели су добровољци и за њом су непоколебиво ишли.

Али још није синудо сунце Божије, још је иза тмастих облака. Али иза тмастих облака сија јарко сунце. А задатак је добровољаца сада, више него икада, да цео српски народ наш сагледа то сунце које ће засјати. Сви напори и ши морају само томе тежити: Сунца, сунца српском народу.

И једине светлост нашег народа који су пошли без предомишљања за градолаштвом генерала Милана Недића морају продужити и даље тим јединим српским, спасоносним путем.

Биће још тешкоћа и страдања, можда и већих и страшнијих од досадашњих, али треба издржати јуначки и чојствено као што су тринаест векова издржавали наши бољи и старији. А онда ће сигурно бити:

Зора пуца, бит' ће дена.

Др. С. З. И.

Добровољци су својом високом српском свешћу доказали да су спремни и кадри да поднесу и највеће подвиге, када врховна заповест народног самоодржања то од њих тражи. Један од таквих подвига јесте и борба код Глободера, која се одиграла пре четири месеца.

Крајем августа једна чета из нашег III пука нападнута је у Стопањи. На први глас о нападу ми смо пожурили у помоћ. Кроз ноћни мир вароши, ужурбаном и присебно, почеле су да се крећу добровољачке колоне, према станици, да би што пре стигли својим друговима у помоћ. Укрцавамо се у вагоне и железнички масив креће. Пушке и миотраљеви су у стању „готове“. Знамо да подмукли и свирепи непријатељ не зна за отворену и херојску борбу, него само за кукавички препад из бусије. Приближујемо се станици Глободер и одједном добијамо страховиту и паклену ватру са свију страна. Изгледало нам је као да су се небо и земља пореметили, као да су вулкани почели да избацују усипану лаву. Наши миотраљеви истога тренутка почињу да клокоћу. Вагони су отво-

рени и ми се уз њихову и нашу паклену ватру, искрцавамо у групама. После краћег времена отвара се борба. Наш командант командује, борба се полако развија и наше десно крило залама. Командир нам је рањен са три куршума, али и даље наставља храбро и мушки да се пробија. Наша борбеност, непоколебиви морал, готовост на крајњу жртву, фанатично одушевљење и смео јуриш, приморављују ускоро бандите на панично отступање. Беже и једва успевају да изнесу своје рањенике. Ми их гонимо и закључујемо после краћег времена да су бржи од зечева.

У овој борби узело је учешћа 300 бандита. Нас је било око 60. Они су били у заседама свуда око пруге и воза у коме смо ми били. Сва преимућства, могућа и немогућа, имали су они. Не би чудно и неприродно било, да смо сви до последњег нашли смрт у отвореним вагонима. То би требало да буде и природни завршетак ове борбе. Али чудо се догодило, а оно је редовни пратилац добровољаца. Уместо да ми будемо покошени, што је стварна ситуација тражила, бандити су прошли са једним по њих катастрофалним поразом. Нису им помогли многобројни миотраљеви постављени иза сигурних заклона, ни противтенковске пушке, које су бљувале ватру на нас као на челичне колосе. Ни то, ни њихова многобројност, ни заседе, којима су нас са све четири стране били опколили, нису им вределе.

Истина и правда и у овој борби били су на нашој страни. Неизмерна и непомућена је и овога пута била наша вера. Борба код Глободера најјачи је докуменат поново био да је небо наклоњено нама, а не злотворима, а у исто време гаранција да ће победа припасти нама: нама који чамац своје судбине нисмо ни за чији туђи брод везали, него живимо и боримо се по начелу: „У се и у своје кљусе“. Боримо се за свој народ и његову будућност, а што радимо, радимо свесно и савесно, са идејом водиљом: „Крсту и српству служи, а Милошем живи“.

Славко Контџ

ИСТИНА ИЛИ ЛАЖ

У црној тмини бурне и тучоносне ноћи путник на беспућу стоји по стоју опрезно се креће, да не би у провалију без дна упао. И најмањем зраку светлости се радује, јер му помаже да поузданије нађе прави пут.

А у овој страшној бурној ноћи која влада светом већ пета година, народи личе путнику на беспућу. Само што има разних путника по овој светској тами. Једни народи су још за време мира припремали и спремили светлост која ће их водити по тами и бури. Други се о томе бринули нису. Напротив дозволени су да их, још за време мира, засене лажном светлошћу, заслепе, залуде, па не виде свој пут већ срљају у сопствену пропаст. На жалост, и наш је народ био заслепљен, осењен и залуђен и тешким жртвама и потоцима крви и хиљадама мртвих платио је своје лутање.

Истина је светлост која води прве народе. Лаж је опасно средство које заводи друге народе и које ће их у провалију сурвати, ако се у последњем тренутку не освесте, не упознају своју истину, не пођу својим самосвојним путем и не стигну до свога својерснога излаза.

Као претежак болесник, отрован лажима и заблудама, убризгаван туђим наканама, завођен за туђом варљивом светлошћу, ушао је у овај судбоносан рат наш народ.

Они који су га годинама, свесно или несвесно, одвраћали с његова пута и навраћали на странпутнице и туђе убитачне и самоубиствене путеве, нису престали с том радњом ни онда кад су га гурнули на тај погрешан пут.

Што се тиче болшевичких агента који су се претворили у партизана и народно-ослободилачку војску и којима је стало само и једино до комунистичке револуције и совјетског поретка, њихов је став јасан. Они циљају право циљу. Њих се не тиче српски народ. Њима је преча болшевичка револуција од целог српског народа. Тај народ може и пропасти и бити истребљен, само нека завлада његов богомрски и противприродни поредак.

Што су обложили врат и руке јарећим кожицама, што причају и декламују неслане лажи о ослобођењу народа — што је сасвим у духу јеврејске науке којом се заклинају? Још праотац јеврејски Јаков тако је чинио, кад је јарећим кожицама црварно свога оца слепог Исака, те га је благословио и дао му првенство, уместо да то учини старијем сину Исаку.

Њих је народ упознао и не верује им да рекну да је бело црно.

Али још велику опасност чине они слепци који веле да су против комунизма и да се боре против болшевизма, а у ствари засењујући истину о положају нашег народа, заводе га свим могућим средствима на туђе стазе и богазе, гурају га право у наручја Тита и његова антифашистичка већа, помажу Стаљину да оствари своје планове, помажу истребљачима и уништивачима најбољих наших домаћина и

синова, да нас сасвим обезглаве и обезпуте.

Они још и данас, код толико страховито оптужних чињеница, осветљују путеве нашем народу лажним фаровима и варљивом туђом светлошћу. Они још и данас непрестано бљувају лажи о све моћи Енглеске и њеној помоћи, о вештини спољашне политике Черчила и Рузвелта, о заштитници нашој од болшевизма с ону страну Ла Манша. А не виде просту, јасну, очигледну, Божију истину, да ни сама Енглеска није нашла свој пут, да и она тетура за туђом лажном истином, да и она срља у своју неизбежну пропаст, да је чврсто држе око врата страшне убилачке шапе њених савезника.

Хоће ли се опаметити ови савезници „наших моћних савезника“ или неће — нама је сасвим свеједно. Али није нам свеједно хоће ли ићи наш народ за њима, јер не желимо да наш народ упадне у страшну провалију у којој га чека само — смрт.

Добровољци су први запалили слабу, али праву светлост. Нису се страшили ни пљувања, ни халакања, ни проклетства, ни паторе, ни најгнуснијих и богомрских лажи и бљувања јада и с једне и с друге стране.

На осматрачници

(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

МИР, РЕДИ РАД

(Наставак са 5-те стране)

програм коме још нисмо дорасли, а чијем извршењу, као идеалу треба да тежимо, стварајући од себе људе.

Испунимо ли тај програм, шта још остаје неиспуњено? Мир у срцу — значи и добру вољу. Значи царство Божије на земљи, значи мир међу људима добре воље. Значи и здрав морал, чист морал. Ред у мислима сведочи о здрављу духовном и умном. Значи пуну свест о себи и другима, о односу међу њима, и о својим и њиховим дужностима, а потом и правима.

Рад — као задатак одушевленог остваривања кроз мир у срцу и ред у мислима сагледаних и спознатих циљева, значи сарховитост живота.

Зато тај програм није само, то је све. Или боље: јесте само али

за оне који тај позив и програм хоће да схвате површински. А за све оне који су заронили у дубине душе и духа свога и народног, и тамо сагледали истину и стали на пут истинске целисходности и нужности, то је програм стваран и максималан, али програм који се мора извршити до краја.

На томе путу налазе се и добровољци. Они ће се борити за програм, који је поставио претседник владе Народног спаса као програм који ће нас, јер говори за истину, спасти. На њему треба да краја истрајати. И никада од њега не одступити. А то значи исто што и бити јунак и мученик, што српски добровољци беху, јесу и биће, јуче, данас и сутра.

Или. С. Д. Кељечић

СУШТАСТВЕНА СРПСКА МИСАО

Историски аманет Св. Саве

Када су се тешка манастирска врата затворила за кнежевићем Растком Немањићем, широм је отворено једно ново поглавље.

Као крин бела, права као стрела.

Па су онда прохујали векови.

*

Прохујали су векови али је по-весница једне српске мисли остала нетакнута.

Онакву какву је замислио кнежевић Растко Немањић, такву је окрепио и потомцима предао Сава Светитељ: мисао је јасна и проста; зове се отачаствена.

Али отачаствена тако да је ширином и другима служила на пољу, на пример, на обрековање.

Јер права, суштаствена српска мисао ни најмање није саможива, не врти се само око себе и само за себе, већ као бор она је и самопрегор и разбор.

Није ли Сава и за друге по свету трчао и другима патријаршије саздавао: није ли Сава верске заједнице, тадашње просветне центре, оснивао и по Египту и у Палестини, Александрији, Антиохији, Константиновом Граду, Никеји, Атону: није ли Сава својом дипломатском умешношћу какав такав осигуравао мир на Балкану.

Прохујали су векови, али тај космополитизам српске мисли није прохујао.

Он ето и сада хуји.

*

Саздао Хиландар, Сава је српској мисли дао две прве и основне одлике: кичменост и отачаственост.

Кичменост у товним зидинама толиких манастира, толиких градова, који и данас, иако нешто више лешникове боје, на видик свима и сваком поносито стоје.

Отачаственост у тавним толиким листинама, толиким повељама, толиким хрисовуљама, које и данас, иако и оне лешникове боје, поносно казују о господству, али и о трудбеништву наших старих.

Немањићи нису само давали, они су саздавали.

Сава је саздао светосавски пут. Кичмен, отачаствен, прегалачки, светилачки — пут интелектуалног Српства, који ће прихвати-ти и наставити народна песма, Његош, Вук, Тесла.

Прохујали су векови, али та мило предања лешникове боје речитије него икада раније говора о пуцању и цветању једне мисли, крелке и распредилачке од Звечана па до Рама, од Манасије па до Патријаршије.

*

Ни од села до села сваки час се не прави пут.

Као крин бела, права као стрела Савина је мисао била јасна, Савин пут недвојбен.

Стваралац духовног јединства, прегалац од камена па до задужбина, грудима, мишљу, рукама пун као маслинова гора, Сава није знао за одмор, за лево, за десно и назад, већ једино и само за напред.

Он је све саздавао, све посвршавао.

Скуда је стизао, над свима бдио и та моћна расположивост, тај целисходан распон снаге расталасали су српску мисао да је она и поштено и господствено несметано ишла и странама ван Балкана, баш како оно летописац каже: »Устав иђаше крелко ишав«.

И зато пред Саву се не излази скрштених руку, погнуте главе, већ грудима, мишљу, рукама, пун као маслинова гора, пред Саву се излази поносита чепа и једном једином речи: — Напред!

Јер када су се тешка манастирска врата затворила за кнежевићем Растком Немањићем, широм је отворено једно ново поглавље.

Свети Сава је духовно засновао и творачки уобличио наш српски национализам. И дао је вечни смисао нашем културном духу и позитивну животну равнотежу свим друштвеним редовима у земљи, коју су његов отац и он засновали.

Да би се схватио стварни смисао светосавског национализма треба разумети оне битне компоненте, које, у целини схваћене, омогућавају појимање светосавског начела у нашој народној судбини и историји.

Основно начело светосавско је-сте подвижништво и духовно и физичко. Оно животно остварење у себи највишег хришћанског подвижничког идеала, које се садржи у ослобођењу себе испод власти тамних стихија људске плоти.

Непрекидна активност у овом правцу друга је компонента светосавског начела. Она извире из личности светога Саве и засведочена је обиљем историских чињеница.

Та активност усмерена је била најпре на свестраној изградњи сопствене личности, а затим на уношењу личног, одуховљеног и хармонизованог поретка, у основне народног бића. Својим разноврсним радом у народу свети

Сава је вршио одабир и синтезу позитивних снага у њему и упутио их једним правцем, који није један други народ на Балкану тада није имао. Што су наше националне снаге у нашем средњем веку биле неуморно активне, што су постигнућа била онако огромна и духовни полет и стваралаштво онако велики — све је то Савино дело. Он је, како се то каже црквеним језиком, наш народ »из небаћа привео у биће« и указао му пут у вечност.

Као идерлог нације није он ништа превиђао од онога што је за свакидашњи живот потребно. Он упућује народ како ће земљу привредно подићи; отвара сељацима очи за разумевање и рационално унапређење свакодневних послова; просвећује непросвећене сељанке; уноси морални поредак у разорени сеоски дом и хришћанизира огрубеле народне обичаје; оживотворава стварну слободу између друштвених редова иставањем моралне вредности сваке људске личности.

И кроз то подиже свест код малог средњевековним теретима обремененог, човека; силним и моћним свога времена он је говорио оштре беседе и упућивао строге опомене, да се не преуз-

носе потсећајући их, да је све оно око чега се они у овоме свету сукобљавају и боре само »прах, прах и пепео«. И да изнад свега тога постоји један виши смисао коме је он водио свој народ.

Остварење духовног и моралног јединства нације трећа је компонента светосавског начела. Он је на географској просторности једног народа, који је пре тога обилно засведочио своје државотворство, уобличио духовни лик нације и извршио у њој оно јединство духа и идеала, без кога нису могућа никаква велика постигнућа. Он је дао смисао свим крупним државотворним подухватима свога оца и његових сјајних потомака.

Он је и у привремено и свакидашње унапређивао вечно посведочавајући га својим личним примером. Он је и државу стварао и сагоревао у бдењу над њеном судбином не зато да она покорава оне који њој не припадају, него зато да у њу скупи све раскомадане крајеве српске земље и особности је за оживотворење једне више идеје.

Зато су и његово државотворство и његов политички рад органски израстали из његовог охристовљеног домољубља. И на

том плану он је био недостижни подвижник, који није ни у једном моменту изневерио своје монашке, завете. Он је живео светитељством и онда када су га онеспокојавале политичке незгоде народа и када је, у бризи за његову судбину, вршио преважне дипломатске мисије и сређивао односе у земљи.

Из тих најбитнијих основа израстао је светосавски национализам. Он се не да приказати једном ознаком зато што је проткао цео народни живот.

Светосавски национализам животна је идеологија нашег народа кроз дуги низ векова. Он претставља синтезу свих позитивних особина нашег државотворног и културног духа и видљиво уобличење наше расне преданости вишим идеалима живота. Он се одрадио у народној души и заувек везао за себе. Сав онај дубоко засновани унутарњи немир и она орловска полетност нашег човека, који га поттичу на стално дочаравање нечег лепшег, потпунијег и хармоничнијег у овоме свету страшних дисхармонија, светосавско су наслеђе. Када наш народни песник вапије за остварењем потпуне правде и када у витештву велича ову моралну ноту и у историји свога народа гледа испуњење једног вишег назначења, ту се, увек и свагда, појављује светосавски дух.

Светосавље је борба за интегралну националну афирмацију широко схваћену и још шире засновану. Ништа уско, себично, ситно и тамно нема у основама светосавског национализма. Он је хришћански широк, подвижнички активан, топао и човекољубив. Његове су битне смернице борба за потпуно остварење добра за изградњу светосавског типа Србина у коме ће бити оличене све позитивне особине наше расе.

Светосавски национализам то је верност нације самој себи и истинска готовост да се никада не изневере и напусте они основи, које је свети Сава утемељио у наше духовно биће.

Светосавски национализам је подвиг рада и симбол стварне конструктивности, која израста из оне унутарње равнотеже, коју је свети Сава унео у душу нашег човека.

Зато је светосавски национализам обавеза сталне активности, неуморног бдења и самозаборавног прегалаштва у раду за свестрано добро народа.

Он је историски аманет нашег највећег претка, да се никада не подамо духу искушења и саблазни и да се свим силама зла супростављамо јачином вере и снагом духа које је он имао.

Свети Сава се уткао целом својом личношћу у свест и душу народа као светао путоказ у тамни и искушењима векова и као неисцрпиви извор животне снаге народа.

И данас, у вихору немилосрдних сукоба и борби које неотклоњиво прате сваку смену епоха, ми као народ немамо сигурније пута у будућност од пута светосавског. Враћање нације на светосавски пут значи данас, више него икада, колективни напор нације, да се обнови његовим духом прегалаштва, честитости и творачке снаге, која слама све препреке на путу оживотворења највиших народних идеала.

У данима ове крупне националне збиље дух светога Саве треба да води и инспирише нације, да би његовом мудрошћу и прегалаштвом савладава све тешкоће и осигурала једну лепшу и радоснију будућност.

Др Ђоко Слијепчевић

Жиције

Писма у Градцу, сликана у Жичи,
У Млецима тешким златом окивана,
Књига о претцима, који царство дичи —
Опет је цар чита три ноћи и дана.

И крупне зенице која помна уче,
Не виде вечери ни пурпурну зору,
Ни кад три војводе донесоше кључе
Града Христопоља на Беломе Мору.

И као музика на поноћној реци,
Сва слова певају претке што су били,
Краљеви и писци, војводе и свеци.

И кад склопи очи на тигру и свили,
Император виде како пређе сводом
Страшни сен Немање победничким ходом.

ЈОВАН ДУЧИЋ

(Из збирке »Царски сонети«)

Св. Сава благосиља Српчиће

(Цртеж: Ж. Настасијевић)

СВ. САВА,
СЕЉАК И МЕДВЕД

Кад је Свети Сава земља доходио,
И овај се чудни случај догодио:
Неки сиромашан човек, добра душа,
Оре земљу посну, земља му прљуса,—
Па вочиће своје моли и преклиње.
Да сваки са газдом поштено запиње;
Знојав држи рало, поглед Небу баца,
Скаче — да на бразду сирову не гаца,
Оре, јадник, земљу, Богу се молећи,
Дочарава жетву, предан сну о срећи!

У том се са брега мумлање зачуло:
Свако је говече стало, претрнуло.
Стаде к'о укопан и орач убоги
И ка шуми баци оштар поглед строги.
Оба вола цепте, смрт су осетили,
Сузним су очима човека молили...
Ал' шта може човек медведу из горе?
У јадном орачу две се мисли боре.
Спасавати себе или своју стоку?...
И он не побеже у датоме року—
Уз оштра гласове обесног мумлања,
Грда медвед гази већ преко орања;
Стаде испред јарма; Тада орач клече
И ово му рече:

„Молим ти се, међо, као брату своме,—
„Брату рођеноме, —
„Поштеди волове, једи мене жива!
„Без њих ће ми деца страшно гладо-
вати!
„Сем њивице ове немам других њива,
„Код куће ми гладни жена, деца, мати!
„Поштеди ми, ујко, хранитеље моје,
„Ја ти, ево, нудим месо, кости своје!“

Медвед ни да чује. Бира бољег вола
Зубима да коље горопад охоло!
А други се вочић сам с мукам на-
преже

Па и он и газда низбрдицом беже,
Јер их беше страшна обузела туга
Видевши смрт свога сапатника, друга.
Кад су стигли доле, на домаку дана,
Окреће се човек, заплака сиромаш:
„Ето докле правдом и поштењем до-
хох!“

„Ето како јадан у животу продох!“
И он стаде тужним гласом звера
клетн,

Молећ' Светог Саву да га Он освети!...
Плакао је дуго. Већ уморан клоњу,
На дланове главу спустио је бону;
Дланови од суза силних беху мокри,
Ал' он лице њима у несрећи покри,
Да не гледа више веселник преда се
И не види вола самца како пасе!...
У том, — нуто чуда! — несрећник
осети

Да крај њега веје неки шум, ал' свети;
Он се трже, диже своју тешку главу,
Угледав пред собом Светитеља Саву!

„Свече!“ јекну бедник, већ губећ' свој
дах,

„Дошао си касно, не у прави мах!...
„Медвед ми поједе вола 'место мене!
„Хранитеља моје мајке, деце жене!“
На колена паде, ноге свецу грли
И милости проси... Светац неумрли
Загрли га, диже, па му мирно вели:
„Србин не сме никад да се сневесели,
„Нити да посумња у праведног Бога!
„Устани!“ Човека подиже реч строга.
„Узми свога вола“, светитељ настави.

„Врати га, упрегни у јарам. Откриви
„Душу вером крепком и поћи без
страха,
„Не дај очајању ни за тренут маха!...
„А да будеш храбар, ја ћу с тобом
бити,
„Држаћемо рало и ја, сине, и ти!
„Свршићемо брзо ми твоје орање,
„Спремићемо добро њиву за сејање,
„А кад завршимо орање и сетву,
„Молићемо Бога за праведну жетву!“

Сељак узе вола и на њиву пође
Те идућ' латано до свог рала дође;
Вољу своје главу већ у јарам ставља,
На тешку работу мирно се приправља
И мисли... Али се поново препаде
Кад медвед још једном испред њега
стаде!

Смртни страх га стиже, смртни зној
га обли:
Е другог вола, збиља, дати нећо!
Ал' се медвед саже, па у јарам меће
Свој врат и локорно чека да повуче
Рало поред вола!.. А во ни да муче!...
Прекрсти се човек у чуду голему,
Хајкну чудну спрегу у страху Божјему!
Медвед с волом креће, — баш су до-
бро прегли

И дубоку бразду кроз поље потегли!..
Вукао је међа, браћо, за двојицу,
Трпио и грдњу, чак и укорицу.
А увече, када сврши се орање,
Испрегну га човек, он шутку у грање
И врати се гори, својима и себи:
Гласа му тог' лета нигде више не би!

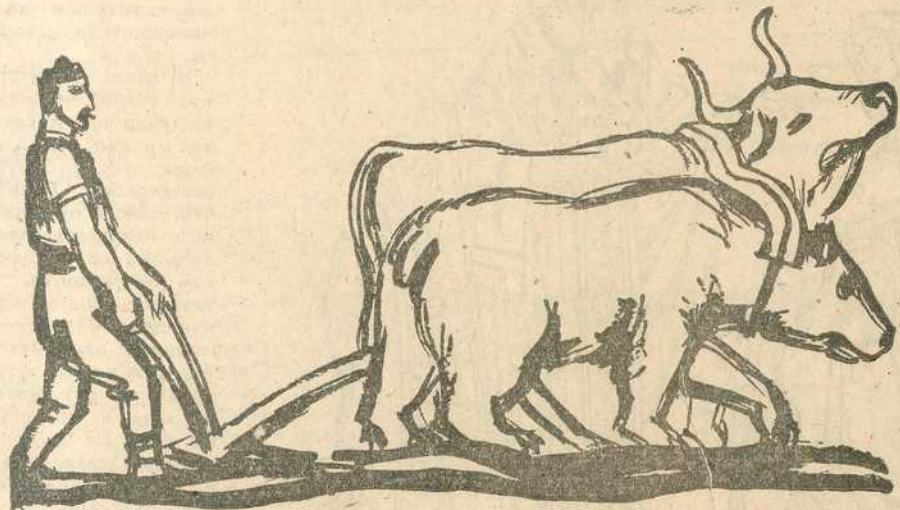
„Идућег пролећа орач с волом стиже
И донесе рало. Из шуме се диже
Опет нека рика слична оној лане;
Појави се медвед с оне исте стране.
Ал' љубазно приђе, поклони се вољу,
Орачу и ралу; погну главу холу
Под сељаков јарам, к'о да је во прави!
Вудијаше ваздан са много љубави,
Док се не доврши орање по реду,
А испрегнут брзо ишчезну погледу!“

„Десет је година тако робијао,
Испаштајућ' грех свој, поштено орао;
Десете године рече он човеку:
„Брате, ја сам грех свој, мислим, от-
кајао

„И то ваши стари људи некад реку:
„Смаграм да сам давно све од себе
дао!
„Матор сам и сиртан. Већ ме боле ко-
сти.

„Молим те да гледаш да ми се опро-
сти!
„Осећам смрт блиску у великој прешци;
„Моли Светог Саву да ме већ разре-
ши!“

Сељака то гану, па побожно клече:
„Богом да је просто!“ узбуђено рече.
„Нек' се као теби и нама опрости,
„Хвала буди Сави и Божјој милости!“
Медвед се поклони до земље и оде
Да за себе тражи праведничке згоде,
А човек се мирно своје селу врати,
Па и данас често, да време прекрати,
Прича о том чуду. И порећи не да
Да правда спутава и горског медведа!
АРСЕН МИХАИЛОВИЋ

(Цртеж: Н. Бешевих)

И сан га свлада... И у сну младић му се јави,
Светао к'о свет, и красан, к'о анђео прави.
У књигу гледи, што стои пред њиме развила,
Па из ње сад Растка гласом умиљатим пита:
„Знаш ли, куд води та стаза, којом мислиш поћи?
Знаш ли, куда ћеш том стазом напоследку доћи?
Та стаза води у царство, где Дух свети влада,
Где је мач, света реч вере, љубави и нада.
Раскини све, што те стеже, стреси сјајне споне,
Остави сласти, где душа и у несвети тоне.
Па иди путем, којим си наумио поћи,
Њим ћеш у оно, што тражиш, лепше небо доћи.
Нежали отца ни мајке, браће ни другова,
И неброј, што имаш мили срдачни дугова.
Над отцем и мајком, браћом и другови твој,
Та светлост, за којом гинеш, много више стои!
Немисли за сиротињу, ко ће да ју рани,
Телесне богце од глади земља ће да брани.
Мисли на следе и класте душе у своје роду,
Што ил' чаме у мраку, ил' посрћу у 'оду.
Твоје је, вид очију и здравље њима дати,
Твоје је, њи и сав род у царство славе звати.
Небој се они, предате што ће да изађу с мачем.
И дрвље, и камен, и воде, и врлети,
И звери, и гади, и све паклене авети,
И мисли какву год оћеш невољу љуту,
Ништ не смета оном, ко је на божјем путу.

1861.

НИКАНОР ГРУЈИЋ-СРБ. МИЛУТИН
(1810—1887)

ПИСАЦ НАЈВЕЋЕГ СПЕВА
О СВ. САВИ

Сигурно је да Никанор Грујић не би отишао 1836 у Карловачку богословију после завршених првава у Печују, нити би се 1841 замонашио у манастиру Кувеждину у Фрушкој гори после завршене Богословије, да није било митрополита Станковића. Он то стидљиво признаје у својој „Автобиографији“. Тај нагли, непредвиђени прелаз из световњачког живота у један сасвим друкчији живот као што је монашки, није био без потреса у Никаноровом унутрашњем бићу. Иско брижљиво сакривен у „Автобиографији“, он се ипак осећа у свим њеним редовима.

То није чудо. До свог замонашења Никанор је живео момачким животом својственим за његово време у ком је он у целој Барањи и Фрушкој гори словио као један од најбољих певача и весељака. А када се једном определио за духовнички позив, после одболоване промене, он је кроз цео потоњи живот био узор као калуђер и као епископ.

По природи својој буран и небуздан темперамент, Никанор Грујић се после многих непријатности повлачи у миран живот, дубоко разочаран и огорчен из људе. У таквом расположењу, које ће га држати све до неколико година пред своју смрт, он почиње да пише свој велики спев „Свети Сава“ који је објављен 1862 у Сремским Карловцима. У почетку писања спева Никанор Грујић га је замислио у два велика дела, али је довршио само један и то први који садржи двадесет и седам певања у прилично тромом четрнаестерцу

У овом највећем нашем књижевном спеву о Св. Сави, до сад једином у нашој литератури, обрађен је познати мотив замонашења најмлађег Немањиног сина. Завршава се самим чином Растковог замонашења.

Постоји у свету једна централна личност кроз коју је Никанор изразио свој православно-теолошки став према свету и животу који није без утицаја руских богослова, нарочито Хомјакова. То је старац Мирон. Дугачко животно искуство, мудрост коју човек стиче у самоћи кроз истргано размишљање, и најзад, мирене са свим што је у животу кроз веру у коначно Божије добро, — то је теолошка поента спева о Светом Сави.

Међутим, Никанор Грујић није пропустио да у овај свој спев не унесе и неколико, тако да се изразимо, политичких мисли које су њега, као црквено-политичку личност, непрестано карактерисале. Никанор је стојао на гледишту да Срби у Двојној монархији могу да дођу до већих политичко-црквених слобода и повластица кроз црквену аутономију. То је уосталом било гледиште и српског патријарха Рајачића.

Остављајући на страну све политичке моменте који су евентуално руководили Никанора Грујића приликом писања овог свог спева, све у свему, за своје време и период у ком је написан, овај спев спада свакако у ред бољих, успелих и значајних литерарних творевина које се морају баш данас извући из временског заборавља. Има у њему лепих стихова као што су:

„Гробља су била и биће светиња за људе,
Што право о свом животу и о смрти суде,
Из милог гробља устају народу године,
Што га у часу за славу предака обчине.
Ал' нек су пуна сва гробља славних робова,
Без светог живота нема ни светих гробова.
И од њих долази љубав од телесне већа,
А света је љубав што се и костију сећа.

Наши литерарни историчари би требали да се више позабаве периодом ком је припадао Никанор Грујић, јер је то један од најбурнијих периода у животу великог дела Српства. Истовре-

мено, баш тај период наше културне и политичке историје одређује и смернице будућег српског става у односу на народе око њега, и даје јасна обележја српској државотворној мисли.

Третојортојен београдски Универзитет

Огромни и непрестани напори Владе народног спаса на послератној нормализовању општих просветних прилика у земљи, уродили су најзад једним успехом који је свакако један од најзначајнијих које је до сада постигла српска препорођена просвета. Благодарној предисретљивости и великој увиђавности надлежних чиновлаца у Србији, поново је отворен београдски Универзитет, наша највећа просветна установа. Постављен на старе традиционалне темеље на којима се изграђивала српска просвета кроз далеке векове наше културне историје, реорганизовани београдски Универзитет, Једини српски Универзитет, поново је постао прави храм науке и уметности.

Зашто је извршена реорганизација београдског Универзитета

Остављајући по страни чисто националне мотиве који су руководили српске просветне власти приликом реорганизације ове наше највеће просветне установе, она је била потребна још и из разлога да би се школски рад на Универзитету довео у што бољи и приснији склад са потребама осталих школа, а посебно са најнеопходнијим потребама средњих и средњих стручних школа. Другим речима, било је крајње време да се између Универзитета и осталих школа успостави веза преко јаза који је до рата између њих постојао што се осећало у нашем предратном просветном животу, и од чега је највише трпео сам народ.

Услед таквог стања ствари могло се и догађати да свршени студенти Филозофског факултета буду постављени за наставнике гимназија на којима су предавали поједине предмете, иако претходно нису нигде добили бар основну спрему из области педагошких наука које прописују начела школског рада уопште. Ту чињеницу је нарочито подвукао садашњи ректор београдског Универзитета др Никола Поповић, један од наших најпризнатијих педагога.

Да би се већ једном уклонила ова аномалија нашег просветног система, садања Уредба о Универзитету предвиђа оснивање Општег педагошког завода, у коме ће студенти свих факултета који се желе посветити наставничком позиву, добити најпотребније основе из области педагошких наука што ће им знатно олакшати наставно-педагошки рад са средњошколском омладином. С тим у вези уведено је и полагање пријемних испита приликом ступања на сваки факултет, на коме ће кандидати показати да ли имају довољно спреме за струку којој се желе посветити.

Сви они који су активно радили на реорганизацији београдског Универзитета, и којима је приликом отварања истог са најмеродавнијег места одано пуно признање, уверења су да ће овакве педагошке мере показати своју оправданост у најскоријем времену. С обзиром да су то по среди наши најпознатији педагошки стручњаци и јавни радници који су се користили својим богатим искуством, нема места било каквој сумњи у погледу крајњег успеха донетих мера.

Ред на Универзитету потпуно је обезбеђен

Под утицајем немогућих политичких прилика које су непосредно пред рат владале у београдској држави, а опште стање на београдском Универзитету било је немогуће и неодрживо. Нарочито за оне наставнике и студенте који су се заната посвећивали науци и раду, и који су били далеко ван сваких политичких струјања. У изазивању немира и нереда који су редовно били веома крвави, предважили су ационални елементи који су уз сарадњу извесних професорских клика вршили сваки пут, ка да је то требало, притисак на универзитетски Сенат. Под оквиром универзитетске аутономије, разударене левичарске групе су годинама вршиле кроз зграде Универзитета пребијајући све

оне који нису били с њима и малтретирајући радну студентску омладину.

Новом Уредбом о Универзитету потпуно је обезбеђен ред и мир на њему. У том циљу установљен је положај административног директора коме је тога ради стављен на расположење довољан број органа. Он је у својим функцијама независан од Универзитетског сената, а посредно преко њега власт је у рукама самог министра просвете и вера. На тај начин постигнуто је растерећење чланова Сената.

Са своје стране, студенти београдског Универзитета учиниће све што је у њиховој моћи да олакшају универзитетским властима да ред и мир на Универзитету буде потпун, а то ће најбоље учинити ако се потпуно посвете својим студијама.

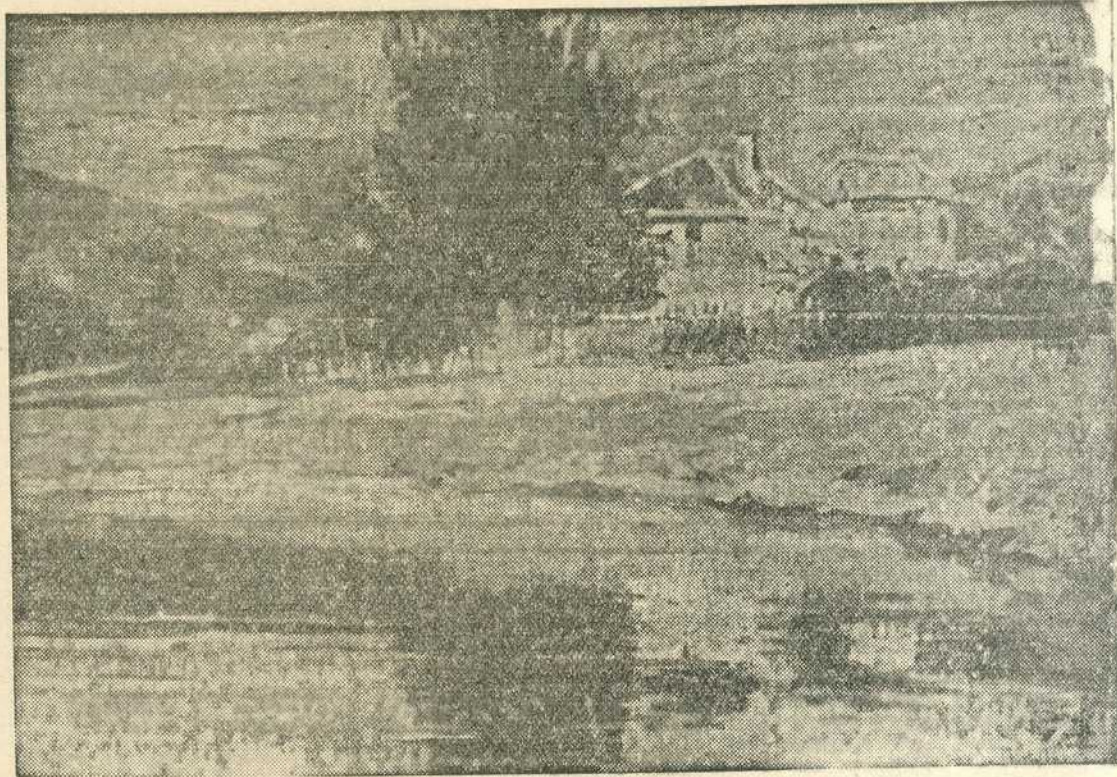
Колико ће студената имати београдски Универзитет

Када је преко дневне штампе објављен позив старим и новим студентима да се јаве Ректорату, с правом се очекивало да ће број новопријављених и поново-пријављених студената бити велики. Али, број пријављених студената преварио је свака, па и најоптимистичкија очекивања. Према пристиглим пријавама студената из унутрашњости и пријављених студената из Београда, види се да ће београдски Универзитет бити поново један од највећих и најмногобројнијих на Балкану. Претпоставља се да је до сада стигло око 9.000 поднесених пријава старих и нових студената.

По броју пријављених студената на поједине факултете најбројнији су Медицински, Правни и Технички факултет, затим Филозофски, Пољопривредни, и најзад Теолошки. Број новопријављених студената на Теолошком факултету далеко је мањи него предратних година, што се објашњава чињеницом да није постојала ниједна српско-православна богословија од пет колико их је било пре рата. Прве генерације свршених богослова из Нишке богословије, једине у Србији, изићи ће тек ове године.

Колин Рос је један од најеминентнијих светских публициста и путописаца. У тежњу да упозна свет, али не само кроз његове далеке земље, градове, планине, реке и прашуме, већ кроз душу континента и душу народа, Колин Рос је пропутовао целу земљину куглу. У низу књига он нам је тај свет приказао у светлости стојих запажања, у оштри критичкој, психолошкој, политичкој и историјској, у чињеницама данашњице и у перспективи веминентности.

Књиге Колина Роса вбрзо су прешле границе Немачке и, преведене на све културније стране језике, створиле су му углед какав је ретко који писац и публициста још за живота стекао. Међу њима су најмаркантније *Наша Америка*, *Судбоносни час Америке* и *Између САД и Северног пола*, у којима нам приказује Америку и њене велике и сложене проблеме: Африку приказује у књигама *Кроз Африку* и *Пробуђена сфинга*; источне земље: Русију, Украјину, Персију и Туркестан обухватио је у књизи *Пут на Исток*; Индију је описао и прожео у књизи *Инди-*

МИОДРАГ ПЕТРОВИЋ: ШУМАДИЈА

СТВАРАЊЕ СРПСКОГ УМЕТНИЧКОГ СТИЛА Изложба српских уметника на Калемегдану

Овогодишња изложба наших сликара и вајара заслужује пажњу, јер је бројно и квалитативно надмашила све досадашње.

Изложбу је отворио министар просвете и вера г. Велибор Јонић овим речима:

„Благодарећи увиђавности окупаторских власти Уметнички павиљон поново је стављен на расположење нашим уметницима и уметности. Тако ће српски стваралачки дух, који ни под тежким ратним приликама није малаксао, добити нов пострек за своје изражавање.

Министарство просвете и вера увиђајући огромне штете, које би настале ако наши уметници не би стварали, организовало је ову изложбу, која се од прошлих разликује и по томе што на њој, поред наших београдских уметника, учествују и уметници из унутрашњости. Пошли смо од становишта да наши уметници не смеју остати по страни, нарочито данас, када ми на свим пољима нашег културног живота чинимо напор да са себе стресемо онај туђински понос који је претио да у нама угуши оно специфично наше, чиме се разликујемо од других и чиме једино можемо бити интересантни за друге.

Ми још нисмо довољно свесни колика нам је опасност претила од тога однарођивања. Занемарујући везу са народним духом ми смо последњих деценија били огрезли у подражавању, које би се, као свако подражавање, кад-тад морало окончати потпуном стерилношћу.

Хвала Богу, та је опасност данас праброђена. Трагедија коју смо као народ доживели пренула нас је. Са храброшћу својственом нашој раси, ми вршимо ревизију вредности, одлучно решени да одбацимо све што је спутавало наш народни дух да дође до свог пуног изражања.

Већ има на многим странама непобитних доказа наше народне обнове, која се јавља као последица васпостављене везе са народном традицијом, која ни на једном другом пољу није тако сјајна као на подручју ликовне уметности. Ликовна уметност пак могла би се назвати краљицом уметности, јер преко ње, више него преко иједне друге, народи непосредно говоре један другоме. Ту су сви посредници и интерпретатори излишни. Језик ликовне уметности је језик који сви народи подједнако добро разумеју. Стварањем народног уметнич-

ког стила у најбољем смислу те речи, у оном смислу по коме разликујемо италијанско сликарство од холандског, шпанско од немачког, дух једнога народа долази до свог најпотпунијег изражања. А само кроз изражавање народног духа један народ постоји као народ. Да није било наших манастира, наших фрески, наших народних умотворина, кроз које је наш народни дух говорио нараштајима, ми бисмо давно престали да као народ постојимо.

Зато је и данас једини начин да одбранимо своју народну егзистенцију, угрожену од безобличног интернационализма, тај да свој појединачни дух вежемо за заједнички народни дух. Чезња за тим почива у најскривенијим кутовима душе свакога од нас као нешто најлепше и најсветије. А кад то постигнемо, онда ће како наше појединачно, тако и скупо снажење и уздизање бити обезбедијено и доћи ће до изражања наш појам лепоте, која претставља главни циљ човековог стваралачког стремљења...»

Затим су присутни разгледали изложбу која је отворена сваког дана од 10—14 часова.

Б.

Колин Рос у Београду

Ја данас, а у Западној хемисфери, која је преведена и на наш језик, обухватио је западне проблеме. Врло запажена и занимљива је његова путописна књига *Кроз поларне области*.

Већ познат нашој широкој интелектуалној публици по својим књигама и предавањима, Колин Рос је изазвао опет највеће интересовање посетом нашој престоници. Његово предавање, одржано на Коларчевом народном универзитету, привукло је многобројне слушаоце, који су предавача топло поздравили.

Овога пута нам је Колин Рос говорио о најактуелнијим темама, које дубоко засецају у живот Европе и које све нас непосредно тангирају, претстављајући горуће и животни питање садашњости, прекретницу будућности.

„Промена географске слике света“ — била је тема предавања.

Предавач, који је почео са при мером Северне и Јужне Америке у погледу недовољности досадашње географске поделе света на континенте, прешао је затим на питање азијског простора. У географији се учи да су граница између Европе и Азије планина и река Урал, али ко је путовао преко Урала могао је видети да не постоји никаква разлика између живота и културе људи с ове и с оне стране те планине. Али је исто тако погрешно стављати Европу и руско-сибирски простор заједно, јер то су и по животу и по тежњама својим два простора, Европа, која је одувек живела својим животом и руско-сибирски простор који има карактеристике азијске степе, преко које је стално кроз историју Европа угрожавана. Није случајно глава степе на западу Азије, јер то само показује основну карактеристику ове степе, њену тежњу за ширењем и потчињавањем Европе. Треба се само сетити Хуна, Татара, Ци-

гис Кана, Турака, руских завојевања, па и данашње болшевичке навале, па увидети да све то није случајно, јер то лежи у карактеристикама самог простора земље. Европа је по данашњем свом положају осуђена да се брани од навале са Истока, те отуда и неопходност да се европски народи удруже у снажну заједницу и да се оспособе за ову одбрану. То је основни услов живота европских народа.

На крају, упоређујући средњевековну верску потчињеност и верска схватања од Лутера до Лењина, предавач је констатовао, да је клатно с материјалистичким схватањем света отишло у крајност и треба га вратити натраг да би се приближили истини.

Министар просвете Велибор Јонић захвалио је на крају предавачу и изразио задовољство српске публике што види у својој средини тако еминентног претставника немачке публицистике.

МАЛИ ОГЛАСИ

ДИН. 5.—
ДРЖАВНА ТАКСА
СВАКА РЕЧ ДИН. 4.—

ЛИЧНУ КАРТУ за 1943 годину, издату од Претстојништва полиције Ужице под бр. 780, изгубио сам, оглашавам неважећом. Живановић Драгутин, Ужице. 1 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ, пословну књижицу и решење обавезног рада добивено из Претстојништва полиције и Берзе рада у Крагујевцу, оглашујем за неважеће. Боривоје Ружић. 2 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ и полицијску пријаву добивену из Претстојништва градске полиције, изгубила сам. Оглашујем за неважеће. Ангелина Максимовић. 3 3—3

ИЗГУБИО САМ шоферску књижицу издату од Претстојништва градске полиције у Крагујевцу па с тога исту оглашујем неважећом. Драгослав Симовић, шофер фабрике Стефановић. 4 3—3

ИЗГУБИО САМ личну карту бр. 79 добивену из среза Гружанског округа Крагујевачког, два бона добивена од реквизиције, новац 140.— динара са нотесом. Све ово оглашујем за неважеће. Драгослав Гвозденовић, село Мала пчелица, општина Стонова. 5 1—1

ИЗГУБИО САМ личну карту добивену из Претстојништва градске полиције, пословну књижицу, решење обавезног рада. Оглашујем за неважеће. Боривоје Ружић. 6 1—1

ИЗГУБЉЕНУ личну карту број 7774 издату од Претстојништва полиције из Крагујевца, оглашавам неважећом. Јане Шимшановић—Крагујевац. 7 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 2161 добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Оглашујем за неважећу. Милан Лазаревић. 8 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем за неважећу. Надежда Милојковић. 8 1—1

ИЗГУБИО САМ личну карту, дуванску књижицу и полицијску пријаву добивене из Претстојништва градске полиције. Овим их оглашујем за неважеће. Љубивоје Стевановић. 10 1—1

КУЊНУ ЛИСТУ добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашујем је за неважећу. Миодраг Томић. 11 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 16 добивену из среза Гружанског округа Крагујевачког изгубио сам, овим је оглашујем за неважећу. Божидар Јовичић, село Добрача. 12 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам, оглашујем за неважећу. Драгиња Перковић. 13 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам, оглашујем је за неважећу. Арсеније Минић. 14 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам, оглашујем је за неважећу. Душанка Јовановић. 15 1—1

ИЗГУБИО САМ личну карту бр. 415 добивену из среза Гружанског округа Крагујевачког, село Вучковица. Овим је оглашујем за неважећу. Владан Ђукић. 16 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Милева Јањић. 17 1—1

ИЗГУБЉЕНУ личну карту издату од среза Неготинског, оглашујем неважећом. Љубомир Павловић—Неготин. 18 1—1

СВЕДОЧАНСТВО о свршеном IV разреду основне школе у Ужицу, изгубио сам и исто оглашавам за неважећу. Видић Властимир из Ужица. 19 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ за 1943 годину издату од Претстојништва полиције Ужице, изгубио сам. Оглашавам неважећом. Миливоје Максимовић из Ужица. 20 1—1

ИЗГУБЉЕНУ личну карту издату од Претстојништва полиције Ужице за 1943 годину, оглашавам неважећом. Максимовић Радојка, домаћ. Ужице. 21 1—1

ИЗГУБИЛА САМ ћачки лист бр. 25108/39 издат од Правног факултета у Београду. Овим га оглашавам неважећим. Вера Урошевић, студ. права. 22 1—1

ПОЛИЦИЈСКУ ПРИЈАВУ добивену из претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашујем је за неважећу. Стојна Борђевић. 23 1—1

МОЈУ КУЊНУ ЛИСТУ у Загребачкој ул. бр. 8 добивену из претстојништва градске полиције, изгубио сам. Оглашујем за неважећу. Миодраг Пантић, пиљар. 24 1—1

МОЈА ЖЕНА ЗОРКА ГАВРИЛОВИЋ напустила ме је 5 јануара ов. год. Позивам је да се врати најдаље до 30 јануара ов. год., у противном повешћу бракоразводну парницу а дугове које она учини не признајем. Станко Гавриловић, седлар Београд. 25 1—1

КОМЕСАРИЈАТ ФАБРИКЕ ГОЂЕВАЦ А.Д.

ПРВА СРПСКА ФАБРИКА ГВОЖЂА И МЕТАЛА

БУЛЕВАР ОСЛОБОЂЕЊА 69 — ТЕЛЕФОН 41-470

Израђује:

челичне панцероване касе, трезорска врата, картотекне ормане и сав модеран канцелариски уређај, као и зумбе за поништавање марака.

Израђује и има на стоваришту велики избор пољопривредних справа:

дрљаче, круњаче, муљаче за грожђе, пресе за грожђе, вршалице са и без гепла, прскалице за виноград, сечке за шашу, ваљке за порављање, копачице и друго као и све машинске делове за пољопривреду.

САМОСТАЛНА УПРАВА ДРЖАВНИХ МОНОПОЛА

Српска држава има искључиво право монопола: дувана, цигарпапира, жижица, упалача, ужегача, петролеума и соли. На тај начин држава долази до прихода који у данашње време у државним финансијама претстављају најиздашније и најважније изворе прихода.

Производња дувана врши се под сталним надзором и упуштвима дуванских станица: у Бајиној Башти, Житковцу, Крушевцу, Лесковцу, Љубовији, Нишу, Бечкерек, Прокупљу, Рашкој, Смедереву, Ужицу, Чачку и Чоки.

Сва прерада дувана врши се једино у фабрици дувана у Нишу. Фабрика израђује: цигарете, крижани дуван, дуван за лулу и никотин у концентрацији 95—98%. У разблаженом раствору врло успешно овај се никотин употребљава у пољопривреди за сузбијање разних биљних болести и штеточина. Никотин се продаје у свима монополским стовариштима у земљи. Пуштене су прошле године у продају цигаре које се израђују у Фабричком одељењу Дуванске станице у Бечкерек.

Продаја соли једне од најважнијих животних намирница, врши се из државних солских стоваришта: у Београду, Забрежју, Кусјаку, Лапову, Нишу, Панчеву, Бечкерек, Смедереву, Чачку и Шапцу.

Снабдевање земље петролеумом врши се преко друштва »Петролеум а. д. На сличан начин води се монопол жижица.

Поред ових послова у Државној маркарници за рачун државе израђују се менице, таксене марке и остале таксене вредности.

У име државе свима овим монополима управља Управни одбор Управе државних монопола, иначе Управа државних монопола је самостална државна установа и стоји под надзором Министра финансија.

КЊИГЕ

ПОНОВНЕ
НА СВИМА ЈЕЗИЦИМА

Купује књижицу „СЛАВИЈА“

Цара Николе II бр. 2 твл. 22-973

ВЕЛЕТРГОВИНА ВИНОМ И РАКИЈОМ

Јездимира С. Шарића

производња ликера, коњак и рума

БЕОГРАД

Нр. Марије 89 Тел. 22-912

900 1—1

„СИРОВИНА“ А. Д. БЕОГРАД

ДУБРОВАЧКА 35

ТЕЛЕФОН 20-241

Постављена је уредбом као једина трговина на велико за откуп свог старог материјала и отпадака.

КУПУЈЕ: Крпе, текстилне отпатке, старо гвожђе и метале, кости, стакло, гуму, папир, рокове, месину итд.

ПРОДАЈЕ: Крпе за конфекцију и за чишћење машина шетрение и беле, употребљиво гвожђе итд.

ЕКСПОЗИТУРЕ: У Ваљеву, Неготину, Крагујевцу, Крушевцу, Дољевцу, Богатињу, Зајечару, Шапцу и Петровграду, а од нас овлашћени трговци за откуп у свима местима на целој територији Војног заповедника Србије.

15 1—1

Флаше од литар

купујем по 50 дин. комад

СРЕЋКО М. БОЖИЋ

Кр. Наталије бр. 4. Тел. 24442

1—5

Државна Хипотекарна Банка

изложиће јавној продаји на дан 7 фебруара 1944 г. своје непокретно имање у Страгарима (срез Орашачки).

Имање је следеће:

Имање се налази у Страгарима у ул. Кр. Александра бр 35 и састоји се од кућног плаца од 626 м. кв., на коме постоји зграда на спрат од 124 м. кв. У дворишту постоји бунар и шупа од набоја. Зграда је оштећена пожаром.

Почетна лиценцијска цена је Дин. 150.000.—

Квотија од 10% од Дин. 15.000.— полаже се у готову или уложној књижици Држ. хип. банке.

Продаја ће се обавити у банчиној згради у Весиној бр. 1 — соба бр. 60 на II спр. од 10 до 12 час, где се могу добити даља обавештења.

